

אך ביום הראשון תשביתו שאר
מבתיכם כיו כל-אכל חמץ ונכרתה
הנפש ההוא מישראל מיום הראשון
עד-יום השבעי: ^{טו} וביום הראשון

לקט בהיר

מלות תאכלו, שהכלל הזה אינו מדבר מלילות רק מימים, ועוד כתיב על מלות ומרורים יאכלוהו, וזה ודאי שהוא חובה, אלא שזה רק בזמן הבית שיש פסח, לזה נא נערב תאכלו שגם בזמן הזה הוא חובה (ג"א): (גח) פי' מורה לזה לנו משה בשביל פקודי ה' מלוחיו חקוחיו ומשפטיו הכתובים זה, ולא רק פשטי הכתובים כחז' יוסר עלינו לקיים, אלא גם היואל מן הכתובים על פי דרושים הם עיקרי גופי ויסקודי התורה, ואופני הדרושים מסרו לנו חז"ל איש מפי איש ממשה רע"ה, וקראו אותם "מדות" שהתורה נדרשת בהן, וזה אחד מאותן מדות: (נט) פי' הגם שמלני ראשון פירושו קודם, אבל מן הסתם אינו כן, ומי יכריחנו לומר כן: (ס) והפסח נשחט בערב יו"ט, וכן בזמן הזה שאין פסח בעוה"ר, כבר ידענו שלענין איסור חמץ ואכילת מזה אין חילוק בפני הבית או שלא בפניו (מ"ל): (סא) פי' במוזר (כן הוא בפירוש במכילתא), כי חובת נפש פעמים פירושו הרצון והדעת, כמו (בראש' כ"ג ח') אם יש את נפשכם, או (דבר' י"ב ע"ו) והבנת את ה' וכו' וכל נפשך, או (שם כ"ג כ"ה) ואכלת ענבים כנפשך. והרא"ש כתב כי חובת ההוא משמע שיהא נהייתו ובישוב דעתו עיי"ש: (סב) שהיא כל העולם, ופירושו שנכרת ונססק מנין ישראל שהיה שם עד

אור ההיים

לעשות זכרון הדבר. הלא"ה" גם הפסח שלוה ה' לקחת שם לבית אבות וגו' עדיין לא פסח אלא שבזכות מלוה זו יפסח ה', גם המלה בזכות מלוה זו ימחר לגואלם, וכן היה, והמלה שאמרו רבותינו ז"ל (פסחים ק"ב). מדרשות התורה בל' צי"ג מדות כי כל שבעה אין חיוב במלה אלא לילה ראשונה קצבו הכתוב חובה, והפעם כי גם בחינת המלוה"ה לא היה אלא בליל ע"ו וזה נקבע לחובה בזמן עלמנו ומאז והלאה אין כיון בנס למלוה והבן. ועפע

אור בהיר

תיבילון ברם ביומא קרמאה
תבילון חמיע מבתיכון ארי כפ
דיכול חמיע וישתצי אנשא ההוא
מישראל מיומא קרמאה עד
יומא שביעאה: ^{טו} וביומא

רש"י

בהוריה: דבר שהיה בכלל ויאל מן הכלל ללמד, לא ללמד על עצמו בלבד יאל, אלא ללמד על הכלל כלו יאל, מה שביעי רבות חף שבה רשות, יכול חף לילה* הראשון רשות, תלמוד לומר (י"ה) בערב תאכלו מלת, הכתוב קצבו חובה (מכ"י - פסחים ק"ב): אך ביום הראשון תשביתו שאר. מערב יום טוב, וקרוי ראשון לפי שהוא לפני השבעה, ומלני מוקדם קרוי ראשון, כמו (אי"ב ע"ו ז') הראשון אדם הולד, הנפני אדם נולדה, או אינו אלא ראשון של שבעה"ה, תלמוד לומר (י"ד כ"ה) לא תשחט על חמץ, לא תשחט הפסח"ה ועדיין חמץ קיים (מכ"י - פסחים י"ג): הנפש ההוא. כשהיה בנפשה"ה וזדעיתה, פרט נאגוס (מכ"י): מישראל. שומע אני הכרת מישראל ותקך נה לעם אחר, תלמוד לומר במקום אחר (י"ק כ"ב ג') מלפני, בכל מקום שהוא רשותי* (מכ"י): שני נסחאות הכיתה ברשות

שהיה שם עד

אומרו שבעת ימים מלות אינו אלא רשות. וחולו שדיבר בסדר זה לומר כי מעלה עליו הכתוב כאילו אכל כל ז"י. ותמלא כי לזה ה' ב' מקראי קודם ביום הא' וביום הז"ק"ה יום א' ללד גם יום ע"ו. ויום ז' ללד גם גמר הגאולה של קריעה ים סוף וכו'. עוד טעם אומרו שבעת ללד שלא לזה ה' בכל ז' לאו דלא תאכל חמץ (י"ב) והיותו אומר אם לא אכל חמץ אין בידו לא זכות ולא עונש תלמוד לומר שבעת ימים תאכל מלות לומר לך כי בשלח אכל חמץ כאילו

אכילת מלה. קידה) כאן מתחיל התיקון. קידה) פירוש טעם חיוב אכילת המלות. קב) פירוש האוכל מלה בליל ע"ו מעלה עליו הכתוב כאילו היה מלות לאכול כל ז'. וגם אכל כל ז'. קבא) מביא ראיה על מה שאמר למעלה שהחיוב אינו אלא בזמן שהטעם מרמו עליו, שהלא גם שכיחה ממלכה אינו חיוב כל ז' אלא דוקא באותו זמן שכל הרמז עליו. קבב) פי' בכל אזהרות

קרמאה מערע קר
שביעאה מערע קר
כפ עיבדא קא יו

(טו) מקרא קדש. כ
קודש, לאכילה, ושתי
בהם. אפילו על ידי
(יכול חף לנכרים, תלמ
לכס ולא לנכרים ו)
מכשיריו"ה) שאפשר לו

(הנסחא שלפנינו) ח"ל: כל
או אינו, לא תעשה אהה ו
בהם לא תעשה אהה ולא
יהא מוחרר על מלאכת גו
שמביא ביימותו כאלו "מ
לקצר באחי, ועיין בפירוש
יורה דרכו שבתיא"ה זו עז
יעשה חבך אכל גוי "יעז
אומר אינו לרץ וכו' ק"ו
הוא שתהא מוחרר על מלו
מק"ו, וראיה ברורה וחוק
עכו"ם או לוחי לדרכו בק
לא "מעשו" בהם שהיה פ
בידכם אלא גם לא יהיה פ
לפני עור וכו', או אפילו
שיהא חייב, שהלא אפילו
דבר המכשיר ומכין כדי
לכדו, כלומר, מלאכת אוב
ומיך ר' יהודה בגמ' נשו

אכל מלות והרו בידו
פחות ולא יותר, נחבו
עד גמר הגאולה שו
הפליא ה' עשוה נסיו

שהזהיר על אכילת חמץ לא
מלה בקיומה. וכ"ו דוקא נ

2

מִקְרָא קֹדֶשׁ וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי מִקְרָא
קֹדֶשׁ יִהְיֶה לָּבֶם כָּל־מְלֶאכֶה לֹא־יַעֲשֶׂה
בָּהֶם אֵךְ אֲשֶׁר יֹאכַל לְכָל־נַפְשׁ הוּא

קדמא מ'ע'ע קד'ש וביומא
שבועא מ'ע'ע קד'ש יד'י לבון
ק' עיבידא ק'א יתעבר בהון

קדמא
ין ארי ק'
נשא יהוא
מ'א'ה עד
וביומא

רש"י

לקח בדיר

עמה מכל וכל: (ג) ואינו שם תואר שיום זה יש לו מעלה
ומדה ותואר זה של מקרא קודש, שמאומרו "יהיה" לכם
מכחיש זאת, גם הבחי"ת של וציום אין לו שחר, והיל"ל ויום
הא' ויום הו' מקרא קודש הוא לכם, אלא שם דבר הוא
שחששה בו דברים ששמש מקרא קודש, והוא שינוי האכילה
והכסות לעונה מאשר בימי החול (רא"ם): (סד) רוב
דברי רבינו בפרשה זו נלקחים מהמכילתא, ובמכילתא

(עו) מקרא קדש. מקרא שם דבר, קרא אותה
קודש, לאכילה, ושתייה, וכסות (מכ"ל): לא יעשה
בהם. אפילו על ידי אחרים (מכ"ל): הוא לבדו.
(יכול אף לנכרים, תלמוד לומר הוא לבדו יעשה לכם,
לכם ולא לנכרים (מכ"ל - ב"א כ"א)) הוא ולא
מכשירי"ם שאפשר לעשותן מערב יום טוב (ב"א

ל למד, לא
הכלל כלו
י יכול אף
עבר
שמים ק"ג:
מערב יום
עה, ומליו
ראשון אדם
ראשון של
ע על חמך,
מכ"ל - פסחים
עשה, פרט
ת מירשאל
אחר וייק
מכ"ל):

(הנוסח שלפנינו) ו"ל: כל מלאכה לא יעשה בהם לא תעשה אהה ולא יעשה חנךך ולא יעשה עבו"ם מלאכתך, אהה אומר כן,
או אינו, לא תעשה אהה ולא חנךך ויעשה גוי מלאכתך, ת"ל ששת ימים תעשה מלאכה וגו' הא למדת וכל מלאכה לא יעשה
בהם לא תעשה אהה ולא יעשה חנךך ולא יעשה הגוי מלאכתך דברי ר' יאשיה, ר' יונתן אומר אינו צריך וכו' דין הוא שלא
יהא מוהר על מלאכת גוי וכו' עכ"ל המכילתא, ועיין ברמב"ן הק' שנחק ליישב ברייתא זו ובחוק דבריו השיג על רש"י
שמביא ברייתא כאלו "מוטעות", הרי שעלה על דעתו הך שברייתא זו מוטעת היא, ויש כאן מקום להאריך טובא, ואני
לקצר באחי, ועיין בפירוש באר אברהם על המכילתא שהאריך לבאר בקושיות עלומות שהנוסח במכילתא משובשת, והאמת
יורה דרכו שברייתא זו עלמה מובא בילקוט בנוסח אחר ישרה וכוונה, ו"ל: כל מלאכה לא יעשה בהם לא תעשה אהה ולא
יעשה חנךך אכל גוי "יעשה" מלאכתך, או אינו, אלא לא יעשה גוי מלאכתך, ת"ל ששת ימים וגו' דברי ר' יאשיה, ר' יונתן
אומר אינו צריך וכו' ק"ו ומה שבת חמורה וכו' יו"ט הקל דין הוא שלא מהא מוהר על מלאכת הגוי וכו', שבת חמורה דין
הוא שמהא מוהר על מלאכת חנךך, עכ"ל, ולפי"ז דעוהיה שוות בהלכה, אלא שר' יאשיה למד כל זאת ממקרא ור' יונתן
מק"ו, ורואה ברורה וחזקה שרש"י היה לפנינו נוסח זה במכילתא ממה שאמר ע"י "אחרים" ולא אמר ע"י נכרי או גוי או
עבו"ם או כותי כדרכו בקודש, ואמר כל זאת יאיר ובהיר לנו כוונת רבינו במיעוט אמריו פה, והוא, מאחר שהכתוב לא אמר
לא "תעשו" בהם שהיה פירושו אהם (כל אדם גדול בישראל) לא תעשו, אלא אמר לא יעשה שפירושו לא די שאתם לא תעשו
בדכם אלא גם לא יהיה נעשה על ידכם מן האחרים, כלומר כשבר ישראל עושה מלאכתו ע"י ישראל אחר עובר בלאו חוץ מן
לפני עור וכו', או אפילו במקום שלא שייך לפני עור, וזה אפילו ביו"ט הקל כ"ש בשבת החמורה, אכל אין פירושו ע"י גוי
שהיא חייב, שהלא אפילו בשבת אין צוה איסור חורה (כדמוכחי חו"ל מקראי) כ"ש יו"ט הקל (ג"א - מ"ל): (פה) פ"י
דבר המכשיר ומבין כדי לעשות אוכל נפש, כגון לחדד סכין כדי לחתוך בשר או לחקן מנור לאסות בו, וזה נשמע מחיבת
לבדו, כלומר, מלאכת אוכל נפש לבדו ולא המכין לו (טה"ו): (פו) שהרי מחיבת נפש משמע איפכא לכם לכל לרכיכם,
ומיךך ר' יהודה בגמ' בשאי אפשר לעשותן מערב יו"ט, אכל באוכל נפש עלתו אה"ש אין חילוק בין אפשר ללא אפשר, ומה

אור החיים

אכל מצות והרי צידו ז' מצות עשה. וטעם ז' ולא גס יש טעם ברוחניות כי יסודי הקדושה שהיא
סחות ולא יוחר, נתכוון ה' שיהיו עסוקים במצות
עד גמר הגאולה שהוא ציוס ז' של פסח אשר
הסליח ה' עשות נסים להם וברודפיהם משפטים.

אור בדיר

שהזכיר על אכילת חמץ לא נזכר ז' ימים, אלא גבי עונש של ונכרתה, וכן בלא יראה ולא ינחל, ואם כן יש סברא שאם אין אזהרה אין
מצוה בקיומה. וכ"ז דוקא לפסח דורות שהוא זכר לפסח מצרים, אכל בפסח מצרים עלתו אין איסור חמץ נוהג אלא יום א' (פסחים

כתב כי מינת
היה שם עד

זאת. ואולי
כתוב כאילו
קראי קודש
יום ט"ו,
ת ים סוף
ה ה' בכל ז'
ים לא אכל
אמר שבעה
חמץ כאילו

ל ט"ו מעלה
ינו אלא חמץ
בכל אזהרות

לְבַדּוֹ יַעֲשֶׂה לָכֶם: י' וּשְׁמַרְתֶּם אֶת־
 הַמִּצְוֹת כִּי בַעֲצֵם הַיּוֹם הַזֶּה הוֹצֵאתִי
 אֶת־עַבְדְּאֹתֵיכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם
 וּשְׁמַרְתֶּם אֶת־הַיּוֹם הַזֶּה לְדֹרֹתֵיכֶם
 חֻקַּת עוֹלָם: י"ב בְּרֵאשֵׁן בְּאֶרְבָּעָה

בְּרֵם דִּי מִתְאַבֵּל קִבְלָה נִפְשָׁה הוּא
 בְּלַחְדוּדוֹי יִתְעַבֵּר לְכוּן: י' וְתִמְרוּן
 יֵת פְּטוּרָא אַרְי בְּכַרְן יוֹמָא הַדִּין
 אִפִּיקִית יֵת חִיבּוֹן מֵאֶרְעָא
 דְּמִצְרַיִם וְתִמְרוּן יֵת יוֹמָא הַדִּין
 לְדְרִיבּוֹן קֹם עֲלֵם: י"ב בְּנִיטָן

בְּאֶרְבָּעָה עֶסֶר
 בְּרֵמְשָׁא תִיבֵל
 יוֹמָא עֶסְרִין
 בְּרֵמְשָׁא: י"ט ש'
 קָא יִשְׁתַּכַּח ב'
 דִּיבּוֹל מִחֻמְעָא
 הָהוּא מִבְּנִשְׁתָּא
 וּבְנִצִּיבָא דְאַרְעָ

לקט בהיר

רש"י

שאסור לקבול ביו"ט, לאו משום שאפשר לעשותו מעיו"ט, אלא משום דלא נכנס בסוג אוכל נפש אלא אותן מלאכות שעושין לצורך אכילה, כגון בישול ואפייה, שמן הסחם אין מבשלין אלא כשרוצים לאכול, משא"כ קגירה כשגא זמנו קוצרים, וכן מגבן ומחבן וכדומה (ג"א): (סז) כן דרש ר"ע מריבוי כל נפש, שגם נפש בהמה נקרא נפש דחמיצי (ויק' כ"ד) ומכה נפש בהמה ישלמנה, וכן הלכה, ומה דאסריין לאפות עיסה לכלבים, משום דאפשר להו בלא אפייה (רז"ה), או משום שפת חמה אינו עומד לאכילת כלבים (ג"א): (סח) פ"י מצות שהמורה חייבה אותנו לאכול אינו נקרא מצוה אלא על ידי שמירה, מאחר שעוצרים על העיסה דברים המבזיאים אותה לידי חימוץ, הן בעודו קמח הן בשעת לישה ואפייה, ובאותו זמן לא די בהיסת הדעת, ולדוגמא כשהאשה עסקה בידיה הרבה נתחממו ידיה ועל ידי זה ממחר העיסה להחמיק, לזה כשתראה שקרוב להיות תלטוש ידיה במים זוננים כדי לנגס, וזה פשוטו, והביא גם מה שאמר ר' יאשיה, לפי שיחזר היה לו לומר ושמרתם הבצק מחימוץ, אלא דברה חודה בדרך משל ונמשל, הקרי דהיינו מִקְּדָה הוּא הַמַּשֵּׁל, והכמיצי דהיינו מִקְּדָה הוּא הַנְּמַשֵּׁל, כשם שהעללות והיסת הדעת פוסלת את המצוה, ונתן הכתוב טעם לכל זה, כי בעצם וכו', שהלא אכילת מצוה זכר לחפזון שלא הספיק בנקם וכו', לזה לנו שאני לא איחרתי הזמן ושמרתי להוציא אחכם כציון מופלח שלא חבואו שם חו"ש לידי פסול וחימוץ, עשו גם אחם בין המצוה ובין המצוה כשמירה מעולה (אוה"ח): (סט) פ"י הגם שכבר אמר נפסוק הקודם וציום הראשון וכו' וציום השני וכו' כל מלאכה וכו', חזר ואמר ושמרתם וכו' כדי לכתוב עליו לדורותיכם חוקת עולם (רא"ם), ומה שאמר את היום הזה לשון יחיד שייך על אחד מהם, בין יום הראשון בין יום השני:

כ"ה: לכל נפש. הפילו לבהמה"י, יכול אף לנכרים, תלמוד לומר לכס* (ב"מ כ"ה:א): (ח) ושמרתם את המצוות. שלא יבאו* לידי חמוץ"י, מכאן אמרו, הפה, תלעוש בזונן, רבי יאשיה אומר, אל תהי קורא את המצוות, אלא את המצוות, כדרך שאין מחמיצין את המצוות* כך אין מחמיצין את המצוות*, אלא אם באה לידך עשה אותה מיד (מכ"ט): ושמרתם את היום הזה. ממלאכה (ב"ס): לדרתיכם חקת עולם. לפי שלא נאמר דורות וחקת עולם על המלאכה אלא על ההגירה, לכך חזר ושגאו* כאן"י, שלא תאמר הזהרה כל מלאכה לא יעשה, לא לדורות נאמרה אלא שינוי נטחאות * יכול שיוס תייל אך חלק ומכיל. * תבוא * המצה * הפסח. * ושטן

לאותו הדור: (י) נאמר, והלא כבי ימים, לילות מני (סג): (יע) לא * תלמוד לומר י"ב בצתיכם, מה בין המנו של זכרי אחריות (מכ"ט): על השאור"י, ור' תאמר, חמץ שר ראוי לאכילה לא ענש על החמץ אחרים ענש עלי עליו, לכך נאמר ובאזרח הארץ לרבות* את י תאכלו. אזכיר * שינוי נטחאות * יחזק

צ"ד): (עא) * סעמים פירושו רב נציתך לעס"כ איני שלך. (ג) חזר של י רז"ל במפילתא גלו אינם בכלל האיסור לגלות פ"י האמיח ופתך, ואין פירושו נציתך ואתה פטור נבטולך (רא"ם) מהר (רא"ם):

אור החיים

יז. ושמרתם את המצוות וגו'. י"ז) פ"י כשם שאני שמרתי היום ולא אחרתי יום אחד ובעצם היום הזה הוצאתי אחכם לטעם זה אחם גם כן לא האחרו המלה עד שתחמיק. ואחר עוד ושמרתם את היום הזה י"ז כן האל גם כן שיהיה האדם משמר גם היום לכל יטעה בהשגות

אור בהיר

י"ז) שהוא קודם הוצאה שכוח זה ימחרו ללא וכו', אבל הזכר לרין להיות על כל משך זמן היציאה. קב"ב) נתינת טעם זה של כ"י בעצם וגו' להיכן חזרת. קב"ב) שאם לא כן מה שיכוח לקשור אותו נפסוק אחד.

פסח ליהוה: וּבַחֲמִשָּׁה עֶשְׂרֵי יוֹם
 לַחֹדֶשׁ הַזֶּה חֲגֵי הַמִּצּוֹת לַיהוָה שִׁבְעַת
 יָמִים מִצּוֹת תֹּאכְלוּ: אַ בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן
 מִקְרֵא־קֹדֶשׁ יִהְיֶה לָכֶם כָּל־מְלֶאכֶת
 עֲבֹדָה לֹא תַעֲשׂוּ: ה וְהִקְרַבְתֶּם אִשָּׁה
 לַיהוָה שִׁבְעַת יָמִים בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי
 מִקְרֵא־קֹדֶשׁ כָּל־מְלֶאכֶת עֲבֹדָה לֹא

שְׁמִיָּא פִּסְחָא קֳדָם יְיָ
 וּבַחֲמִשָּׁת עֶשְׂרָא יוֹמָא יִקְרָא
 הַרְדִּין חֲנֵא דְפִטְרִיָּא קֳדָם יְיָ
 שִׁבְעָא יוֹמִין פִּטְרִי תִיכְלוּ:
 ז בַּיּוֹמָא קְרַמְאָה מְעַרְע קְרִישׁ
 יְהִי לְכוּן קָל עֲבִידַת פְּלָחֵן לָא
 תַעֲבִדוּ: ח וְחִקְרִבוּן קְרַבְנָא קֳדָם
 יְיָ שִׁבְעָא יוֹמִין בַּיּוֹמָא שְׁבִיעָאָה
 מְעַרְע קְרִישׁ קָל עֲבִידַת פְּלָחֵן

לקח בהיר

רש"י

מסורה לעשות החדש חסר או מלא כ"ט יום או ל' יום
 (רא"ם): ד) כבר נפרש דבר זה בדברי רבינו בפרשת
 בא, שהתחלת הערב הוא אחר חלות היום, ונגמר הערבה
 כשתחשך ונחכה לגמרי, לזה בין חלות היום ובין שקיעת
 החמה נקרא בין הערבים, ועיי"ש: ה) ולא יו"ט של פסח
 ביי"ד בין הערבים, אלא אז הוא זמן שחיעת קרבן פסח
 (רא"ם), גם מה שאמר הכתוב צפ' פנחס (כ"ח ט"ו)
 בארבעה עשר יום לחדש פסח לה', ג"כ פירושו שחיעת
 הפסח לא יו"ט ששמו פסח, וכן צפ' מסעי (ל"ג ג')
 ממחרת הפסח ילאו ממחרת שחיעת הפסח, שהכתוב קרא
 ליו"ט חג המזות ולא פסח, רק הקרבן נקרא כן ע"ש
 הדילוג והפסיחה: ו) הרי כאן לא נאמרו המוספין
 בפרטות, ואין הפרשה הזאת פרשת הקרבנות ומוספין, אלא
 פרשת המועדות, השכיחה בהם ומזות מיוחדות שכל מועד,
 ולמה א"כ אמר והקרבנתם אשה, וסיוס מאמר זה הוא במאמר הסמוך, שמדאמר והקרבנתם אשה ולא אמר איזה אשה א"כ
 יהיה איזה שיהיה, ואין קפידא שיהיו דוקא כולם, ואין מעכבין זה את זה, ואפשר שמה שגרשם והקרבנתם השני לדיבור
 המחיל הוא טעות סופר והוא מלשון רש"י והכל מאמר אחד (בא"י): ז) לא אמר רבינו מאמר זה דוקא על חג המזות,
 שהלא בפסח אין כאן אילים לשון רבים, שאין בקרבן מוסף שלו רק ליל אחד, אלא בכלל על כל המועדות אמר הבא אילים,
 אוחס שאתה נרדף להביא, ועוד אפילו אין המדובר רק מחג המזות נכון הוא שהלא יש ו' אילים לז' ימים ועל זה אמר
 "אילים" (ב"ב): ח) רצונו לומר שאינו שם מספר כמו שבעה או שבע, ואין המיו"ו סימן על לשון נקבה, שהלשון נקבה זו
 שבע, והזכר שבעה, אלא הוא שם על קבוצת ו' דברים ביחד, אך אינו אומר מה הם הדברים שנחקבלו מהם ו', לזה בא המיו"ו
 לקשר אותם אל חובת ימים, ובה ידענו שהמדובר מקבוצת ימים, ואמר שבקבוצה זו אשר שמה שבעת ימים חקרינו אשה, וזה
 בדרך מליצה ויופי הלשון, אבל לענינו אין שום נס"מ, שאם יאמר שבעה ימים חקרינו ג"כ אינו זו ממשמעות זה כל שהוא,
 וממש היינו הך, ואמשול לך משל בלשוננו הלע"ו, כשאשה ילדה ג' בנים בפעם אחת יוכל להאמר דר"י קינדע"ר וגם יוכל
 להאמר ה' דריליני"ג, וזה שם דבר, שקבוצת ג' בנים דריליני"ג שמו, ועיין עוד צפ' בא ושם הרחבנו ביותר: ט) אין זה
 אומר קרבינו פנימא ליה שפי' חובת עבודה היא דבר האבוד או חסרון כים, לא כן הוא, אלא משום דקשה לו יתור חובת
 עבודה, שהלא מלאכה ועבודה היינו הך, ובשבת ויוה"כ לא אמר הכתוב חובת עבודה, לזה אמר שנשלמא שבת ויוה"כ פשוט
 הוא שדי לומר כל מלאכה ונכלל בו הכל, שמהיכלי מיתי יסיק אדעתין שיא' אינו מלאכה מן הכלל, אבל יו"ט שהכתוב הוסיף
 בפירושו מלאכה אוכל נפש, הרי גילה שכל מלאכה לאו דוקא, לזה היינו אומרים שמדאסה התורה על נפש האדם להחיר לו

משש שעות ולמעלה" (ה"ט): פסח לה'. הקרבנת
 קרבני' ששמו פסח: (ח) והקרבנתם אשה וגו'. הם
 המוספין האמורים בפרשת פנחס, ולמה נאמרו
 כאן, לומר לך שאין המוספין מעכבין זה את זה
 (מחית ח"ט): והקרבנתם אשה לה'. מכל מקום, אם
 אין פרים הבא אילים, ואם אין פרים ואילים הבא
 כזשים (ה"ט): שבעת ימים. כל מקום שנאמר שבעת
 (כמו) שם דבר הוא, שזוט של ימים, שטייני"ה
 בלע"ז, וכן כל לשון שמונה, שבת, חמשת, שלשה:
 מלאכת עבודה. אפילו מלאכות החשובות לכם
 עבודה ולורך, שיש חסרון כים בצעלה שלהן, כגון
 דבר האבוד, כך הצנתי מתורת כהנים, דקחנני,
 יכול אף חולו של מועד יהא חסור במלאכת עבודה

→

תַּעֲשׂוּ: פ ם וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה
 לֵאמֹר: דַּבֵּר אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ
 אֲלֵהֶם כִּי־תָבֹאוּ אֶל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר אָנֹכִי
 נֹתֵן לָכֶם וּקְצַרְתֶּם אֶת־קְצִירָהּ
 וְהִבֵּאתֶם אֶת־עֹמֶר רֵאשִׁית קְצִירְכֶם
 אֶל־הַכֹּהֵן: ך וְהִנִּיף אֶת־הָעֹמֶר לִפְנֵי
 יְהוָה לְרִצְוֹנְכֶם מִמַּחֲרַת הַשַּׁבָּת יְנִיפְנֹו

לֹא תַעֲבֹדוּ: ט וּמְלִיר יי עם משה
 לְמִימְרֵי: י מְלִיר עם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
 וְתִימְרֵי קִהוֹן אֲרִי תַעֲלוֹן לְאֶרְעָא
 דִּי אָנָּה יְהִב לְכוֹן וְתַחֲצִדוֹן ית
 חֲצִדָּה וְתַתְּוֹן ית עוּמְרָא רִישׁ
 חֲצִדְכוֹן לְוֹת כְּהֵנָּא: יא וְיָרִים ית
 עוּמְרָא קָדָם יי לְרַעוּא לְכוֹן
 מִבְּתַר יוּמָא טָבָא יְרִמְנָה

כְּהֵנָּא:
 דְּאֶרְמוּחַ
 שְׁלִים ג
 יי יג א
 סְלֵתָא
 קָדָם י
 וְנִסְכָּה
 יד וְלֶחֶם
 עד כְּרֹן
 ית קָר
 לְדַרְיָכוֹן

רש"י

לקט בהיר

וכו': (י) ראשית קצירכם. שחכא ראשונה
 לקציר (יד - מנחה ט): עמר. עשירית האיפה, כך
 היתה שמה"ל, כמו (מנחה ט: י"ה) וימודו צעומר:
 (יא) והניף. כל תנופה"ל מוליד ומביא מעלה
 ומוריד, מוליד ומביא לעלור רוחות רעות"ל, מעלה
 ומוריד לעלור עללים רעים (מנחה ט: ב): לרצונכם.
 חס תקריבו כמשפט זה* יהיה לרצון לכם"ל:
 ממחרת השבת. ממחרת יום טוב (ה"ט) הראשון
 של פסח, שאם אחה אומר שבת בראשיתה"ל אי אחה

מה שרץ לאכול כמו כן מותר מלאכות חשובות אחרות אשר
 האדם מחנעג בעשייתן ומצטער בהעדרם (והוא הוא כוונת
 רז"ל בת"כ) ורבינו מביא למשל דבר שיש חסרון כים
 בביטולן, אבל גם אמר רבינו בלשון חיבת "ולורך", כלומר
 לורך האדם ולא דוקא לורך אוכל נפש, וזה נכלל כל מלאכה
 שהמירו חז"ל בחולו של מועד כגון לורך יו"ט, לזה אמר
 הכתוב שאפילו הוא מלאכה עבודה שפירושו המוטלת עליך
 על לורך ועל דעתך לעשותו, וכל עוד שלא תעשנו הוא
 עבודה ומשא עליך אעפ"כ לא התמרי רק אוכל נפש, ולפי"ז
 לא קשה עוד קושיית הרמב"ן ז"ל על רש"י ממה שאמרו

שני נוסחאות

חז"ל שאין רמו בתורה איזה מלאכה אסורה ואיזו מותרת בחוה"מ אלא הכתוב מסרו לחכמים, ודאי שרבינו ראה דברי חז"ל
 אלו, וסי' דבריהם ז"ל, שהתורה אמרה מלאכה לורך (מלאכה עבודה) מותר שלא לורך אסור, ומה נקרא לורך דבר זה
 מסור לחכמים, ורבינו לא אמר שחיבת עבודה פירושו חסרון כים וכדומה, אלא מאחר שידע רבינו שרז"ל אמרו שדבר האבוד
 ושיש בו חסרון כים נכנס בכלל מלאכה המותר בחוה"מ הביא זאת למשל (לברש): ל י' שאסור לכל מי שהוא לקצור
 תבואתו מה' מיני דגן שראוי להביא ממנו את העומר קודם שקצרו לורך העומר, ואין פירושו שאחר שקצרת את התבואה
 תביא הראשית ממנו, שלפעמים קולרים אחר י"ו בניסן ולהבאת העומר זמן קצוב (ג"א), ועוד שהיל"ל ראשית קצירך,
 ראשית קצירכם של כלל משמע (רא"ם): יא פ"י כלי מדה המחויק עשירית האיפה עומר שמו, ונקראת מנחה זו מנחת
 עומר על שמו: יב פ"י הגם שלא נאמר באן הרמה רק לשון תנופה, כבר ידענו מחוה ושוק של מלואים שבין לשון תנופה
 ובין לשון מרומה פירושו ששה קצוות, אלא שהכתוב ייחד שם תנופה לחוה ומרומה לשוק (רא"ם): יג פ"י שיהיו לברכה
 ולא לקללה, שהרוחות באים מדי קצוות והטל מלמעלה למטה, ודוקא רוחות וטללים שאינם חלויים במעשה בני אדם מהני
 בהו עבודה התנופה להפכם מרעה לעוזה, אבל גשמים חלויים במעשה בני אדם (מ"ל): יד הגם שדרשו בת"כ חיבה זו
 שאין כופין את הציבור, אבל פשוטו שמהירו לעשות כל מעשיו כהלכתו כדי שיהיה לכם לרצות לפני, או אפשר שקאי רק על
 והניף סי' והניף אותו כדי שבוה שמויף יהיה לרצון (בא"י): טו יום השביעי נקרא שבת בראשית (וכל יו"ט נקרא סתם
 שבת על שם השביחה שבו) לפי שחורמיו הק' אמר לנו טעמו שבו שבת המאזיל ב"ה ממעשה בראשית, וצת"ל וכן בגמ' י"ט
 כמה טעמים והוכחות שהמדובר מיום ט"ו בניסן שהוא שבת האסור במלאכה, ורבינו הביא דוקא טעם והוכחה זו, לפי
 שהלדוקים החנגדו עם חז"ל בפירושו של ממחרת השבת ואמרו שהכוונה על שבת בראשית שנתוך הפסקת, וסגנא זו שמיביא
 רבינו היא הגדולה והחזקה שבכוונן להוכיח מסטוזה הכתוב כלי שום דרוש נגד דעתם העיקש והפסול, שהרי אין הכתוב
 אומר ממחרת השבת שציו"ט פסק, ויש לנו נ"ב שבתות בשנה, וכן הוא דעת הרמב"ן ז"ל כמה ששייח וגידל הוכחה זו
 שמיביא רבינו (רא"ם), והטעם שהכתוב קרא יו"ט זה בשם שבת, אפשר לומר שלא היו"ט והמקרא קודם גורם להחמיל

יודע אה
 חוצה ל
 נסכיו"ל:
 ט"ט: זג
 כפולה ג
 קמח טו
 י

שם המ
 דכתיב צי
 נתוך המ
 חז"ל בת'
 כבש בלו
 של קרצן
 מפני כ'
 שהלא מנ
 אין הכמו
 אין לומר
 שמנחת נ
 הכבש אי
 התבואה
 להרבות
 ונסכו יין
 הנא עם
 אלא נשל
 י"ד) שכ
 שפחכו,

יט וְאַהֲבַתְּם אֶת־הַגֵּר כִּי־גֵרִים הֵייתֶם
 בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם: כ אֶת־יְהוָה אֱלֹהֵיךָ
 תִירָא אֹתוֹ תַעֲבֹד וּבֹו תִדְבֹק וּבִשְׁמוֹ
 תִשָּׁבַע: כא הוּא תְהַלֶּתְךָ וְהוּא אֱלֹהֵיךָ
 אֲשֶׁר־עָשָׂה אֹתְךָ אֶת־הַגְּדֹלָת וְאֶת־
 הַנּוֹרָאֹת הָאֵלֶּה אֲשֶׁר רָאוּ עֵינֶיךָ:
 לב בְּשִׁבְעִים נֶפֶשׁ יָרְדוּ אֲבֹתֶיךָ →
 מִצְרַיִמָּה וְעַתָּה שְׁמֶךָ יְהוָה אֱלֹהֵיךָ
 כְּכֹכְבֵי הַשָּׁמַיִם לְרַב: יא א וְאַהֲבַתְּ אֶת־
 יְהוָה אֱלֹהֵיךָ וְשִׁמְרַת מִשְׁמֶרְתּוֹ וְחַקְתָּו
 וּמִשְׁפָּטָיו וּמִצְוֹתָיו כָּל־הַיְמִים: ב וּדְעַתֶם

לה מוזנא וכסו: יט ותרמון ית
 גורא ארי דרין הויתון בארעא
 דמצרים: כ ית יי אלקה תדחל
 וקדמוהי תפלח ולדחלתה תקרב
 ובשמה תקום: כא הוא תשבחתך
 והוא אלקה בעבד עמך ית
 רברבתא וית חסנתא האלין די
 חזו עיניך: כב בשבעין נפשן
 נחתו אבהתך למצרים וכען
 שוקך יי אלקה ככוכבי שמיא
 למסגין: א ותרם ית יי אלקה
 ותטר מטרת מימרה וקדמוהי
 ודינהי ופקדוהי כל יומיא:

לקט בהיר

רש"י

ולתפלל לא עלתה על דעתו יותר מזה: (ל) קשה טובא
 אל תאמר לחנך מאן דכר שמיא, בשלמא כפי משפטים
 דכתיב וגר לא "תונה" ולא "תלחננו" כי גרים הייתם יפה
 מה שפירש"י מוס שכן וכו', אבל הכא שהמדובר מאהבה
 מה זה מוס שכן וכו', אלא זו כוונת רבינו, שאין ואהבתם את
 הגר פירושו לחנכו ולקדו ולחנכו ולהשחקף עמו וללמוד
 ממעשיו, שעל זה לא שייך נתינת טעם כי גרים הייתם, וכי בשביל שאבותינו היו משועבדים במצרים נריך לאהוב גר גרמני
 ואדומי או אפילו מצרי אחמה, אדרבה מכה זה היה נריך לשנוא גר מצרי, אלא ודאי פ"י ואהבתם שלא תענה אותו ולא
 תלחננו, כענין ואהבה לרעך כמון שפירושו מאי דסני עלך לחנך לא מעבד (רא"ם), ומה שהוליא הכתוב דבר זה בלשון
 אהבה, אפשר משום שהאוב אינו נרמע לאחור אפילו הנאהב יטריח עליו ביותר, וידוע שגרים סורס רע, לזה אמר ואהבתם
 את הגר לקבל טרחם משאם ורינס (מ"ל), ופירוש אומרו מוס שכן וכו' עיין בגמ' שפירש שם רש"י כיון דגרים הייתם גנאי
 הוא לכם להזכיר שם גירות עכ"ל, ושם בגמ' היינו דאמרי אינשי דזקיף ליה זקיפא בדיוחקה (מי שיס לו חלוי במשפחתו -
 רש"י) לא נימא ליה לחבריה זקוף בנימא (תלה לי דג זה שכל שנתלוייה גנאי הוא לו - רש"י): (לא) הביא רבינו ב'
 דברים אלו מעבוד ודדבק ושינה בהם, במקום אמו מעבוד וכו' ודדבק לו, ובמקום וכו' דדבק כחב ודדבק בו, כוונתו בזה, כי

ונתן לי לחם לאכול ובגד ללבוש (צ"ד ש"ה): (יט) כי
 גרים הייתם. מוס שכן אל תאמר"י להצרך (צ"ה)
 (כ) את ה' אלהיך תירא. (ותעבוד לו) ותדבק
 בו"י, ולאחר שיהיו כך כל המדות הללו אז בשמו
 חכצב (הנח סוף ייק - חסונה ג"ה): (ג) וידעתם היום.
 ממעשיו, שעל זה לא שייך נתינת טעם כי גרים הייתם, וכי בשביל שאבותינו היו משועבדים במצרים נריך לאהוב גר גרמני
 ואדומי או אפילו מצרי אחמה, אדרבה מכה זה היה נריך לשנוא גר מצרי, אלא ודאי פ"י ואהבתם שלא תענה אותו ולא
 תלחננו, כענין ואהבה לרעך כמון שפירושו מאי דסני עלך לחנך לא מעבד (רא"ם), ומה שהוליא הכתוב דבר זה בלשון
 אהבה, אפשר משום שהאוב אינו נרמע לאחור אפילו הנאהב יטריח עליו ביותר, וידוע שגרים סורס רע, לזה אמר ואהבתם
 את הגר לקבל טרחם משאם ורינס (מ"ל), ופירוש אומרו מוס שכן וכו' עיין בגמ' שפירש שם רש"י כיון דגרים הייתם גנאי
 הוא לכם להזכיר שם גירות עכ"ל, ושם בגמ' היינו דאמרי אינשי דזקיף ליה זקיפא בדיוחקה (מי שיס לו חלוי במשפחתו -
 רש"י) לא נימא ליה לחבריה זקוף בנימא (תלה לי דג זה שכל שנתלוייה גנאי הוא לו - רש"י): (לא) הביא רבינו ב'
 דברים אלו מעבוד ודדבק ושינה בהם, במקום אמו מעבוד וכו' ודדבק לו, ובמקום וכו' דדבק כחב ודדבק בו, כוונתו בזה, כי

אור החיים

יא) ב. וידעתם היום וגו'. פירוש מבחן וכו' שהזכיר בסמוך שמהם ילדיקו הידיעה ברורה,
 הידיעה הנריכה חלה ואומרו כי לא את בניכם וגו' פירוש טעם שאני
 עליכם היום"י) פירוש אחר שעברו כל האותות אומרו וידעתם לכם בנינו הוא לומר ולא את בניכם

אור בהיר

קב) מה יום מיומים, וגם אינו אומר מה שניך לידע. קג) פ"י היום אחר כל זה נריכס אתם להיות שלימים בדיעה. קד) ומה
 נתינת טעם זה על מה שלמעלה ממנו, ותיך שגא לומר ולהלגים נתינת טעם זה שכיניו זה שאמר, "ודעתם" לנכח אינו כשאר

7

ושתו ממתקים ושלחו מנות לאין נכון לו כי קדוש היום לאדונינו ואל תעצבו כי חדות ה' היא מעונכם. והנה "מקרא קדש" מלשון: קרואי העדה (במדבר א טו), אחרי כן יאכלו הקראים (שמואל א ט ג), וכן: על כל מכון הר ציון ועל מקראה (ישעיה ד ה), המקומות שנקראים שם, שיתקצו בהם קרואי העדה. ואנקלוס עשאו מלשון: אשר יקרא אתכם באחרית הימים (בראשית מט א), לשון מארע, בכל יום שיארעו תעשו אותם קדש.

ורבותינו ז"ל אמרו (ספרי במדבר כה יח): ארעם במאכל ובמשקה ובכסות נקיה, כלומר שלא יהא חקם אצלך בחק שאר הימים, אבל תעשה להם מקרא של קדש, לשנותם במאכל ובמלבוש מחל לקדש. וגם זה דעת אנקלוס.

76 (ז) כל מלאכת עבודה. אפלו המלאכות החשובות לכם עבודה וצדקה, שיש חסרון בים בבטלה שלהן, כגון דבר האבד. כך הבנתי מתורת פהנים (להלן כג לו) דקתני: יכול אף חלו של מועד יהא אסור במלאכת עבודה וכו'. לשון רש"י. ואיננו נכון כלל, כי מה טעם שיאמר הפתוב לא תעשה מלאכת דבר האבד, ויבאו שאר המלאכות מקל וחמר.

טוב ירושלם

ושלחו מנות לאין נכון לו כי קדוש היום לאדונינו ואל תעצבו כי חדות ה' היא מעונכם.

ולפי זה "מקרא קדש" הוא מלשון: קרואי העדה (במדבר א טו), אחרי כן יאכלו הקראים (שמואל א ט ג), וכן: על מכון הר ציון ועל מקראיה (ישעיה ד ה) פירושו: ועל המקומות שאנשיה נקראים שם, כלומר על המקומות שקרואי העדה נאספים שם.

ואונקלוס שתרגם מקראי קדש "מערי קדיש", דעתו ש"מקראי" הוא מלשון: אשר יקרא אתכם באחרית הימים (בראשית מט א), כלומר לשון מאורע, והפסוק אומר שבכל יום שיארעו תעשו אותו קדש.

ורבותינו אמרו (בספרי במדבר כה יח): מקרא קדש יהיה לכם, ארעו במאכל ובמשתה ובכסות נקיה. עכ"ל. כלומר, אל תנהג בהם מנהג ימי חול, אלא נהג בהם מנהג ימי קדש, לשנותם במאכל ולבוש מחול לקדש. וגם לזה מתכוון אונקלוס.

לדעת רש"י "מלאכת עבודה" היא מלאכת דבר האבד. והפסוק בא לאסור ביום טוב אפילו מלאכת דבר האבד. לדעת רבינו "מלאכת עבודה" היא כל מלאכה שאינה לצורך אוכל נפש, והפסוק בא להחיר מלאכת אוכל נפש ביום טוב. ובינו מפרש את הכריחות הנראות לפאורה כפירוש רש"י.

(ז) כל מלאכת עבודה*. כתב רש"י: אפילו המלאכות החשובות לכם עבודה וצורך, שיש חסרון בים בבטלה שלהן, כגון דבר האבד. כך הבנתי מתורת פהנים (להלן כג לו) דקתני: יכול אף חולו של מועד יהא אסור במלאכת עבודה, תלמוד לומר עצרת היא, היא אסורה במלאכת עבודה ואין חולו של מועד אסור במלאכת עבודה. עכ"ל.

ואין זה נכון כלל*, כי מאיזה טעם יאמר הפסוק "אל תעשה מלאכת דבר האבד וקל וחומר לא את שאר המלאכות".*

פני ירושלם

רבינו "ובכסות נקיה", וכך הוא בת"כ (להלן פסוק לה) ובספרי (פי פנתס כח יח), מביאו רבינו בסמוך. ולפי זה יש לקדשו בכסות נקיה בכל מקום.

(ז) כל מלאכת עבודה. השאלה היא, מה היא "מלאכת עבודה", כלומר איזה מלאכה אוסר הפסוק. שגם היא אסורה. את שאר המלאכות. כלומר, איך היה עולה על הדעת שמלאכת דבר האבד מותרת, עד שהוצרך הפסוק לומר (קרבן אהרן)

8

ואם בן ראוי שיאמר אף בשבת בן, ועוד, שאם בן הרי חלו של מועד רמוז בתורה
שמותר בדבר האבד, והם אמרו (חגיגה יח): לא מסרה הכתוב אלא לחכמים, שאין בתורה
רמז איזו מלאכה מתרת ואיזו מלאכה אסורה. ולשון "עבודה" כולל הוא כל המלאכות
והשמושים, עבד אדמתו ישבע לחם (משלי יב יא), ועבדך שש שנים (דברים טו יח), ועבדת
את איביך (שם כח מח), ואינו משמש בשום מקום בדבר האבד בלבד, שאם לא תעשה
היום לא תעשה למחר.

→ אכל פרוש מלאכת עבודה, כל מלאכה שאינה לצורך אכל נפש, בענין שנאמר: שש
ימים תעבד ועשית כל מלאכתך (שמות כ ט), ובכל עבודה בשדה (שם א יד), ונעבדתם
ונזרעתם (יחזקאל לו ט), וכן היה עבד אדמה (בראשית ד כ), ומלאכה שהיא באכל נפש היא

טוב ירושלים

ועוד, שלפי זה היה מהראוי שהפסוק יאמר כך גם אצל שבת*.
ועוד, שלפי זה* רמוז בתורה שמלאכת דבר האבד מותרת בחול המועד, והלא רז"ל אמרו (חגיגה
יח): לא מסרה הכתוב אלא לחכמים, הרי שאין בתורה רמז איזו מלאכה מותרת ואיזו אסורה*.

ועוד, הלא לשון "עבודה" כולל את כל המלאכות והשימושים*, כמו שנאמר: עובד אדמתו ישבע
לחם (משלי יב יא), ועבדך שש שנים (דברים טו יח), ועבדת את איביך* (שם כח מח), ואין משמעו כאף מקום
רק מלאכת דבר האבד, כלומר רק מלאכה שאם לא תעשה היום לא תוכל להעשות מחר*.

אלא הפירוש של "מלאכת עבודה" הוא, כל מלאכה שאינה לצורך אוכל נפש, כמו שנאמר: שש
ימים תעבד ועשית כל מלאכתך (שמות כ ט), ובכל עבודה בשדה (שם א יד), ונעבדתם ונזרעתם (יחזקאל לו
ט), וכן היה עובד אדמה* (בראשית ד כ), אבל מלאכה שהיא לצורך אוכל נפש היא מלאכת הנאה לא
כלאכת עבודה.

וזה* מבואר בתורה, שהרי אצל חג המצות שהפסוק אמר תחילה: כל מלאכה לא יעשה בהם (שמות

פני ירושלים

אויביך. ודעת רש"י ש"עבודה" היא מלשון "עבד",
ועבד הוא המוכרח לעבוד לזולתו, וא"כ גם עבודה
היא המוכרחה להעשות. וזהו שכתב: אפילו מלאכות
החשובות לכם עבודה וצורך, כלומר מלאכות שקיים
הכרח וצורך לעשותן.

ומה שנאמר עובד אדמתו מפני שהאדם מוכרח
לעבוד את האדמה כעבד את אדונו, כמו שכתב
הרד"ק בס' השרשים (ש' עבד), וכן מה שנאמר:
ועבדך שש שנים, ועבדת את אויביך, מפני שהם
מוכרחים לעבוד לאדון ולאויב.

מחר. ודעת רש"י שאין משמעה רק דבר האבד, שהרי
לא כתב "דהיינו דבר האבד", אלא "כגון דבר האבד",
וכונה שעבודה היא מלאכה המוכרחה להעשות, כגון
דבר האבד.

היה עובד אדמה, ומה שנאמר: ועבדך שש שנים
(דברים טו יח) אעפ"י שעליו לעשות לרבו גם מלאכת
אוכל נפש, מפני שרוב עבודותיו אינן לצורך אוכל
נפש, ודרך הפסוק לדבר אודות הרוב, כמו שכתב
רבינו בהשגותיו לס' המצות (בש' הראשון) ובפ' פקודי
(לח כא).

וזה, שמלאכת עבודה היא רק מלאכה שאינה לצורך
אוכל נפש.

גם אצל שבת, כלומר, ואם מאיזה טעם היה עולה על
הדעת שמלאכת דבר האבד מותרת, א"כ היה לפסוק
לומר גם אצל שבת "מלאכת עבודה" כדי לאסור גם
מלאכת דבר האבד. (שם).

והרא"ם (בפ' פנחס כח יח) וכן הגור אריה והלבוש
(כאן) והקרבן אהרן תרצו שרק אצל יום טוב שהותרה
כו מלאכת אוכל נפש היה עולה על הדעת שגם
מלאכת דבר האבד מותרת, ולכן הוצרך הפסוק להודיע
שמלאכת דבר האבד אסורה, אבל אצל שבת שלא
הותרה מלאכת אוכל נפש לא היה עולה על הדעת
שמלאכת דבר האבד מותרת, ולכן לא היה הפסוק
צריך להודיע שהיא אסורה.

שלפי זה, שכונה הת"כ ש"היא" האמור אצל עצרת
בא ללמד שחול המועד מותר במלאכת דבר האבד,
רמוז בתורה במלה "היא".

ואיזו אסורה. הרא"ם (בפ' פנחס כח יח) וכן הגור
אריה (כאן) תירצו שבריינות הלוקות חן, הכרייתא
רחגיגה (יח), סוברת שהיתר מלאכת דבר האבד בחול
המועד אינו רמז בחורה, והת"כ שמביא רש"י סובר
שהוא בן רמז בתורה.

את כל המלאכות והשימושים, פרט למלאכת אוכל
נפש, כמו שכתב רבינו בפ' יתרו (כ ט).

מלאכת הנאה לא
יב טו): כל מלאכה
לכם, ובשאר כל ימי
שאיננה אכל נפש,
שאר ימים טובים
על זה. אבל בפרש
אלהיך לא תעשה
לאמר בו "כל מלא
בשבת (לעיל פסוק
הותרתיך עליה.

וכתב רבי ח
בדכתיב בענין הזה
יעשה בהם (שמות
לכל נפש הוא לבו
כגון זריעה וקצירה

והברייתא ש
לא תעשו, הרי זר

יב טו) היה צריך לומר
טובים הפסוק מקצר
ולהודיע שמלאכת או
"כל מלאכה", ואינו
זאת.

אבל בפרשת ר
לא תעשה מלאכה. ו
לומר אצלו כל מלא
שבת (לעיל פסוק ג) וא

וכך כתב רבינו
שכתוב בענין זה פנ
טו), ומכיון שמזכיר
לכם. הפירוש של "נ
וכיוצא בהם. אבל מ

והברייתא שבו
תעשו, הרי זה בא י

לא תעשו. כאן, וכן ל
והטעם, מדוע אינו או
כפירוש בפ' בא (יב ג
לך. וכך פירש הראב"ב

מלאכת הנאה לא מלאכת עבודה. וזה מתבאר בתורה, כי בחג המצות שאמר תחלה (שמות יב טו): כל מלאכה לא יעשה בהם הצרף לפרש: אך אשר יאכל לכל נפש הוא לבדו יעשה לכם, ובשאר כל ימים טובים יקצר ויאמר: כל מלאכת עבודה לא תעשו, לאסור כל מלאכה שאינה אכל נפש, ולהודיע שאכל נפש מתר בהן. ולא יאמר הכתוב לעולם באחד מכל שאר ימים טובים "כל מלאכה", ולא יפרש בהם התר אכל נפש, כי "מלאכת עבודה" ילמד על זה. אבל בפרשת כל הכבוד (דברים טו ח) בחג המצות אמר: וכיום השביעי עצרת לה' אלהיך לא תעשה מלאכה. והטעם, מפני שכבר התיר בו בפרוש אכל נפש, ולא הצריך לאמר בו "כל מלאכת עבודה", והזכיר "מלאכה" סתם. ולא אמר "כל מלאכה" כמו שנאמר בשבת (לעיל פסוק ג) ויום הכפורים (להלן פסוק כח), כי הכונה לא תעשה מלאכה אשר הותרתה עליה.

→ וכתב רבי חננאל: כל מלאכת עבודה, מגיד שאינו מתר אלא במלאכת אכל נפש, כדכתיב בענין הזה במקום אחר: וכיום הראשון מקרא קדש יהיה לכם כל מלאכה לא יעשה בהם (שמות יב טו), ומפני שמזכיר שם "כל מלאכה" הצריך לפרש: אך אשר יאכל לכל נפש הוא לבדו יעשה לכם. פרוש "מלאכת עבודה" מלאכה המשתמרת לעבודת קנין, כגון זריעה וקצירה וחפירה וכיוצא בהם, אבל אכל נפש אינה מלאכת עבודה. זה לשונו. **ל** והפרייתא שבתורת כהנים (להלן כג לו) כך היא שנויה בנוסחאות המדקדקות: כל מלאכה לא תעשו, הרי זה בא ללמד על ימי מועד שהן אסורין במלאכה. יכול יהו אסורין בכל

טוב ירושלם

יב טו) היה צריך לומר בפירושו: אך אשר יאכל לכל נפש הוא לבדו יעשה לכם, ואצל שאר כל הימים טובים הפסוק מקצר ואומר: כל מלאכת עבודה לא תעשו* לאסור כל מלאכה שאינה לצורך אוכל נפש, ולהודיע שמלאכת אוכל נפש מותרת בהם. ואין הפסוק אומר אף פעם אצל אחד מכל שאר הימים טובים "כל מלאכה", ואינו אומר אצלם מפורש שמלאכות אוכל נפש מותרות, מפני ש"מלאכת עבודה" מלמד זאת.

אבל בפרשת ראה (דברים טו ח) הפסוק כן אומר אצל חג המצות: וכיום השביעי עצרת לה' אלהיך לא תעשה מלאכה. והטעם*, מפני שכבר התיר אצלו מלאכות אוכל נפש בפירושו*, ולכן לא היה צריך לומר אצלו כל מלאכת עבודה, אלא הזכיר "מלאכה" סתם. ולא אמר "כל מלאכה" כמו שאמר אצל שבת (לעיל פסוק ג) ואצל יום הכפורים (להלן פסוק כח), כי הכונה לא תעשה מלאכה שאסרתה לך*.

וכך כתב רבינו חננאל: כל מלאכת עבודה, מלמד שהפסוק מתיר רק מלאכת אוכל נפש, כמו שכתוב בענין זה במקום אחר: וכיום הראשון מקרא קדש יהיה לכם כל מלאכה לא יעשה בהם (שמות יב טו), ומכיון שמזכיר שם "כל מלאכה" הצריך לומר מפורש: אך אשר יאכל לכל נפש הוא לבדו יעשה לכם. הפירוש של "מלאכת עבודה" הוא: מלאכה המשתמרת לעבודת קנין*. כגון זריעה וקצירה וחפירה וכיוצא בהם, אבל מלאכת אוכל נפש אינה מלאכת עבודה. עכ"ל.

והכרייתא שבתורת כהנים* (להלן כג לו) שנויה בנוסחאות המדוייקות כך: כל מלאכת עבודה לא תעשו, הרי זה בא ללמד על ימי מועד שהם אסורים במלאכה. יכול יהיו אסורים בכל מלאכת עבודה.

פני ירושלם

לא תעשו, כאן, וכן להלן כג כא, כה, לה, לו.	מלאכה המשתמרת לעבודת קנין, לא זכיתי להבין את כונת הדברים.
וחטעם, מדוע אינו אומר גם שם "מלאכת עבודה".	והפרייתא שפת"פ שממנה למד רש"י שמלאכת עבודה היא מלאכת דבר האבד.
בפירוש בפי' בא (יב טו) כנ"ל.	
לך, וכך פירש הראב"ע בפי' בא (שם).	

7 ←

ה-ה כל מלאכה שאפשר לעשותה וכו' דעת רבינו שכל מלאכות שכן
 באוכלין ומשקין מותרות גמורות דבר תורה כגון הקטירה
 והטמינה וכיוצא בהן אלא שהחמים אסרו אותן מפני הטעם שהזכירו כדי
 שלא ימנע משמחת יו"ט ולזה אסרו כל דבר שאין בו הפסד אם נעשה
 מעריו"ט והניחו היתר מה שיהיה בו
 הפסד אם נעשה מבערב. ובהשגחה
 א"א בכל אלה אין טעם וכו' שהיא
 מלאכה בחלוט, ע"כ. ואני אומר שטעם
 רבינו מספיק יותר מהטעם שהזכיר

הוא לפי שדעת רבינו שכל שבעיקר המלאכה אין הפסד אע"פ שבהלך ממנה
 יש הפסד אסרוה חכמים ר"ל שציון שנקטרת חטים וכיוצא בהן אין הפסד
 אם נקלרו מבערב אע"פ שבתלישת קלח ירק וקלח פירות יש הפסד לא לנו
 להמיר התלישה שהיא תולדת קטירה לתלחין, אבל הטעם שהזכיר הוא שלא
 הותר אלא בחלוט אינו מספיק לאסור
 גרירה טמינה והרקדה. וגם לגריר
 רבינו קשה שהרי המירו שחוקת חבלין
 מפני שיש בהן הפסד ואע"פ שהיא
 תולדת טמינה האסורה וא"כ ימירו גם
 השגת הראב"ד
 "וכל שאין בהן צורך
 הרב"ד ז"ל זהו להחם כ"י צ"ח
 לא האסור ולא השרי ע"ל:
 ואריגה ובנין וכיוצא בהן:

7 ←

ה * כל * מלאכה שאפשר להעשות מערב יום טוב ולא יהיה בה הפסד ולא חסרון אם נעשית מבערב אסרו החכמים לעשות
 אותה ביום טוב אף על פי שהיא לצורך אכילה. ולמה אסרו דבר זה גזירה שמא יניח אדם מלאכות שאפשר לעשותן מערב
 יום טוב ליום טוב ונמצא יום טוב כולו הולך בעשיית אותן
 מלאכות וימנע משמחת יום טוב ולא יהיה לו פנאי לאכול:
 א"ש כ

החם משנה

לקויא ראשונה דה"ק גמרא ודאי דכפי האמת אפילו כב"ש לא אחיא משום
 דע"כ לא קאמר כ"ש אלא בהולאה אבל שמהוה הולאה לשחיטה עכ"פ אחיא
 דלא להלכחא דהיינו דלא כב"ה. ולקויא השניה נראה לי דודאי יש לנו
 לדרוש קרא ללא או להלק דכל היכא דלאו יכיליט לאוקמי לדרשא דקרא
 לגופיה מוקמינן ולא לדיוקא וא"כ ראוי לומר דאחי קרא לאשמועינן דין
 בשבת שהזכיר בפירושו ולא שידוענו הכתוב ביו"ט שלא החזיר בו אלא
 מדיוקא וא"כ ע"כ ללא אחא או להלק דהאי להודיה אי אפשר לומר דאחא
 דא"כ ישחוק מביים השבת. ולקויא השלישית ז"ל דודאי בהולאה כד נפקא
 לן מקרא דלא הויאישו משא מנתיכס ביום השבת לא אמרינן טעם מתוך
 שהרי החיר שם הכתוב הולאה ביו"ט אפילו שלא לצורך שהרי משא שלא
 לצורך הוא וקאמר קרא דביו"ט שרי ודייקין משא דאסור בשבת דהכי
 משמע דייקא א"כ אין לומר מתוך דכל שבבערה דנפקא לן מלא דבערו
 אמרינן הפסח מועט הפסח והמרינן הא ביו"ט שרי אוכל נפש לצד אבל
 שלא לצורך אסור לכך אינטינדן טעמא דמתוך. ולקויא רביעית ז"ל דבהולאה
 לא דרשינן ביום השבת למעוטי יו"ט משום דעיקר הולאה היא מיעבירו
 קול גמחה כמ"ש שם רש"י ז"ל. ולשאר הקויא נ"ע:
 ה כל מלאכה שאפשר לעשותה מערב יו"ט וכו' נ"ס ב"ה דף נ"ג
 כהנו החום ז"ל נד"ה ג"ה) כשם רבינו נתחיל מקוונן דבירושלמי
 יש אך אשר יאכל לכל נפש וכו' אומם מלאכות שמשמיר ואלוה הם מותרות
 דהיינו מלישה ואלוה. ועם זה מתורן הקויא שהקשה ה"ה ז"ל להראב"ד
 ז"ל שהרי טעמו מספיק דלא ממעטין אלא משעמ לאכל דרידה טמינה
 והרקדה שהיא קודם לישה לא. ומה שכתב לנטע"ה ז"ל על מה שאמר
 יאני אומר וכו' ועדיין נ"ע. הוא מסיני שהוקשה לו למה אין מולשין ירק
 שאין זו מלאכה הנושאה ליימם רבים אלא שעכ"פ עדיין אנו לריכס לעטמו
 של הרמב"ם ז"ל:

בגדל עין

האיכל דבר הכל ניטל האוכל ימניה הפסולה יבדוקומא דלנפיש דטרחא חוטרי
 בשעורה, יפ"ב דבינה בשמעתא דאין אופין סא עבה אגרינן להדיא מכדי משום
 דקא טרה טרחא ימירא דלא צריך הוא בשטא דתלמודא ובשמעתין דאין חומטין
 אלא הפויה פיו"ט גמרא דמנתי"ה חל לעיות אחר השבת אמרינן טרחא ימירא לא
 גרמינן ורבינו הראב"ד ז"ל ע"ה בסיף לשון השגתו היתוך לפרש חפני הטיחה
 ומה שמינע דגדדיו הפני שמטין חלצתו ביו"ט זה הטעם לא מולתניהו אלא
 לתכין מלאכתו בחדש ואם אחיה כי אמור רבנן גיריה שמה ישא לגבי אין
 מטבילין בליש ביו"ט פ"ק דבינה גמרא דמתניחין דכ"ש אין מולשין אמאי לא
 חמאחרת נמי כשאר מילי אלא ודאי דבדי דיי"ו ז"ל וטעמו נראה וכן קבלני
 מרבימינו ז"ל: כל מלאכה שאפשר לה לעשותה ימיו עד שאפשר לעשותה
 א"ש כ

ה"ל וכו' הא הלטריך קרא להמיר ביו"ט הבערה ולומר דוקא ביום השבת
 לא מבערו אבל ביו"ט מותר ואמאי כוליה קרא להכי הוא דאחא. ועוד קשה
 דכיון דדרשינן היתר הבערה ביו"ט מביום השבת א"כ ודאי דכלל מהוך
 הותרה הבערה דהא בפרק בינה דף י"ג אמרינן ממאי דכ"ש יב"ה פליגי
 וכו' כלומר דילמא לעולם לב"ה לא אמרינן מתוך וטעם היתור הוא משום
 דאמר קרא לא הויאישו משא מנתיכס ביום השבת משמע דאי דרשינן הכי
 לא אמרינן מתוך א"כ לדברי ה"ה ז"ל דריש היתר הבערה מביום השבת
 לא אמרינן בהבערה מתוך ונגמרא לא משמע הכי דהרי ר"י המיר שם
 הבערה מטעם דמתוך דאמרינן החם יאך ר"י וכו' עד אומר דאי בית הלל
 וכו' ה"נ מתוך שהותרה הבערה וכו'. ועוד קשה מאי טעמא דרשינן השתא
 בהבערה הך ביום השבת בהולאה לא דרשינן ביום השבת כדמשמע בגמרא
 דלפי המסקנה לא דרשינן ליה ממאי דאקשיה רב יוסף אלא מעתה לפלוג
 באגנים וכו'. ועוד קשה במאי דקאמר ושאר המלאכות שהם בהכילה כגון
 שחיטה ואפיה וכו' אפילו עשאן שלא להכילה אינו לוקה וכו' דמשמע
 דהותרו הדברים שלא לצורך אפילה כשחיטה ואפיה מתוך שהותרה לצורך
 אפילה. וזה תימה שהרי רבינו ז"ל כתב לקמן המבשל ביו"ט לכותי אינו
 לוקה וכו' שאינו באו לו אורחים וכו' ולדברי ה"ה ז"ל חייבוק ליה מטעם
 דמתוך וכו' היא קוישית החום שהקשו על רש"י ז"ל בפ"ק דבינה דף י"ג.
 ועוד קשה במה שכתב בדין ההולאה שהיא מותרת לגמרי לדברי רבינו ז"ל
 אפילו שלא לצורך כמו לצורך דאמאי דהרי שחיטה ואפיה דיש לנו טעם
 בהיתר יותר מההולאה כמו שגמרא מדברי ה"ה נאמר לכותי ולכלבים כמ"ס
 רבינו ז"ל לקמן מוקרא דלכס ולא לכותים לכס ולא לכלבים וכ"ש הולאה שלא
 לצורך דהא היתר הולאה גופא לצורך אפילה לא נפקא לן אלא מוקרא דאך
 אשר יאכל לכל נפש הוא לגדו יעשה לכס והרי שם מיעט הכתוב לכס
 דמשמע לכותי ולכלבים אסור ואיך יש לנו להחיר הולאה שלא לצורך. וז"ל

ומנינם הלכות יום טוב פ"א

כן תלישת דברים שיש בהן הפסד אם נתלשו מערכו. וי"ל שהקילו במכשירין לפי שאין נאכלין בעצמן ואין המכוין בהם אלא למקן דברים אחרים וכו' וכו' וזה הפסדות ויש מי שסובר שהטעמיה והקצירה אסורין דבר תורה מפני שעושין מהן לימים הרבה ונתלו בזה כסוגיות הגמרא ואע"פ שאין מוכיחום, ואני אומר שמלאכת עבודה כולל כל מה שדרך העבד לעשות לאדונו ואין רוב בני אדם עושין אותה לעצמן אלא שוכרין אחרים לעשותן לפי שהזכירו במלאכות אלו לזכור כי היינו שירצה וישלים הפציו ולא יהיה כמי שידיו אסורות. אבל שאר מלאכות שאפשר לעשותן מערב יום טוב הואיל ויש בהן עסק אין עושין אותן ביום טוב: ז כיצד אין קוצרין ולא דשין ולא זורין ולא בוררין ולא טוחנין את החטים ולא וגו' מרקדין ביום טוב שכל אלו וכיוצא בהם אפשר לעשותן מערב יום טוב ואין בכך הפסד ולא חסרון: ח אבל לשי' רז *ואופין ושוהטין ומבשלין ביום טוב. שאם עשה אלו מבערב יש בכך הפסד או חסרון טעם. שאין להם חם או תבשיל שבשל היום כלהם שנאפה מאמש וכתבשיל שנתבשל מאמש. ולא בשר שנשחט היום כבשר שנשחט מאמש.

עבדים והיינו עושין מלאכות אלו לאדונוי אכל כל מלאכה שדרך רוב בני אדם לעשותה כל אחד בזמנו לעצמו לא הזכירו לפי שאינה מלאכה עבדים אלא חף האדוניים עושין אותה וזהו כל מלאכה שאדם עושה ממנה לעצמו לימים הרבה דרך לעשותה על ידי אחרים כגון הצרירה והקצירה והטעמיה וההרקה אכל האפיה והלישה והשמיטה והבשול אין אדם מנין מהן לימים הרבה ורוב בני אדם עושין אותן לעצמן. כך נראה לי ועדיין י"ע:

השנת הראב"ד *ולמה לא אסרה וכו'. וכמו הראב"ד וי"ל לא אמרו זה אלא כנגד ומשלות מנות ומשלות כלים איש לבעה שם מותרין ביו"ט וכל אלה אינן לריבין לה טעם אלא מפני שהוא כבוד היום וזמנו מאמש עכ"ל:

*ואופין ושוחטין וכו'. א"ל בכל אלה אף טעם למ"ד אין מולשין ירק ואין מלקטין פירות ביו"ט מן האילן שהרי בני יומן יפי יזמרו. והיחושלמי סומך אותו על כך אשר יאכל לכל נפש הוא לבדו יעשה לכס וסמך ליה ושמתם את המזוג שהיא מלאכה כמלוג עכ"ל:

א טור ופ"א ש"ב

הנהגות מייבונות

ג] ואסרו ר"ת ור"י ליקח פת מן הכותי ביו"ט א"כ היו יודעים שהקמה היה מנופה מעירי"ט וטעמו דכל מידי דאכילה גזירה אי שרית ליה פת של כותי שאפו ביו"ט אתי ישראל אפי' לנפות קמחו ובמקום ששייך לירא שהעצים שאפו בו לקטן בו ביום צריך גם בזה לזהר שידע שמעירי"ט נלקטו. והנה

מהר"ם הנהיג לחדתם הקמה מעירי"ט או לסגורו בחדר והמפתח ביד ישראל היכא שרוצים לקנות קמה או פת מן הכותי: ד] וכ"ש להכות יין וייגרי"ט דלא גרע מהבערה ובישול דדוקא בעץ שנשתמש בו קודם יו"ט דיש עלי תורה כלי אבל בשבת אין להחית, בהל' שבת בפי"ב בהגה"ה. ע"כ:

מגדל עז

ו ידמה לא אסרה עד אין עירי"ט אותן בירי"ט: בתב הראב"ד וי"ל לא אמר זה וכו' אלא מפני שהוא כבוד היום יותר מאמש עכ"ל: ואני אומר והלמי ואירא מחמת דעי בוחל ההגנה שבעל רק האמת לא אוכל לכלל שאני רואה מטעם מניח ומשלים כלים שכתב הראב"ד וי"ל כי כנגדו כנגד ר"מ וי"ל זה הטעם שפסק זה ה"ו שהרי איתן דעיינן כנר הקרן פולן פ"ה שבהלכות אלו על הדרך המסודר לכן סוף ש"ה דמסתב צינה נמשנה ונמארא כמנהגו הניחן נמשנה תורה הנה. ועוד אפי' תמה אם זה הדבור ילא תפה הקדוש דבני הראב"ד שהרי ר"מ וי"ל פירש מדי פסיקא זו הסמומה וכבוד כבוד אין קוצרין ואין דשין ולא זורין ולא בוררין ולא טוחנין ולא מרקדין ביו"ט שכל אלו וכו' וי"ל אפי' לעשותן מערב יו"ט ואין בכך הפסד ולא חסרון אכל לשי' ואופין ושוהטין ומבשלין ביו"ט עשה אלו מבערב יש בכך הפסד או חסרון טעם שאין להם חם או תבשיל שבשל היום כלהם שנאפה מאמש וכתבשיל שנתבשל מאמש. ולא בשר שנשחט היום כבשר שנשחט מאמש. וזהו הפסד או חסרון טעם. שאין להם חם או תבשיל שבשל היום כלהם שנאפה מאמש וכתבשיל שנתבשל מאמש. ולא בשר שנשחט היום כבשר שנשחט מאמש.

יו"ט לשנת אלא אוכל נפש בלבד וכן במשנת פרק ראשון דמס' מגילה ואסיקנא בגמרא לענין שאר דברים זהו חסר ואילו במכשירי אוכל נפש אסיקנא להדיא גמרא מתי דאין מחזינין כתיב הוא יוכיח לכס ולא קשיא כאן במכשירין שאפשר לעשותן מערב יו"ט כאן במכשירין שפי' אפשר לעשותן מערב יו"ט ע"כ. אלתא כל האסורין מהר"ם לי כל אחד במקומו. ועתה אפרש מה שהחזיר לשי' פרק ר' אליעזר גמרא מהרי" דיע"ט כל זכר מילה א"ל זכרי לרבה מהו לנגנן א"ל אסור א"ל וי"ט מלישה א"ל זה אפשר הכא לא אפשר ונקטי והא אמרי נרדעי גבינה בת יומא מעילא ומתרין יה קאמר אפילו בת יומא מעילא אלתא שם של אותו היים יותר טוב משל אמתיל וכן ליה לא אפשר. ופרק בתרא דתעודי קטן רחוח מדכתיב להם התורה לא אלתא וי"ט דבינה גמרא מתניחין דעשה תבשיל דבינה לן הוא נאקר וקמחו נאקר או דילמא או נאקר יאין קמחו נאקר מכלל דבינה מותרת. ואופן מהי גושיהו דלישה דכתיבנא דה לשה לאפיה קיימא ועוד דגריסין להדיא דהיא שמתא דפי"ב דבינה מי שלא הו עירובי תבשילין שרי זה לא יאפה ולא יבשל ולא יטמן ובמשנה ג"כ שני ואין אופי שחין גריסין אלא בקיפין וכהנה גריסין גמי החם מי שהינה עירובי תבשילין ה"ו יאפה ומבשל ומטמן וכהנה רבות. וישותין מתניחין היא פרק אין גדין דקתני אין גמי על הכהמה לכמהל ביו"ט אכל נמנין עליה נעו"ט וישותין וישותין עיניהו וכהו רביה במשנה דאין משחין ודגמרא נוכחן בליהו הרי. ומבשלין כמו שהוכחתי מתל או שהבאתי לגבי אפי"ה. והבשילא דיומא דעדיפא לא ולמד מקדשה בת יומא בתבשה או ובמנה מקומות ושיתק קרא דאך אשר יאכל כבישול קא מיי"ר. ותקורו טעם וההס בתבשילתם מבערב מפורס סוף פ"ק דמסתב צינה גמרא מתניחין דפי"ב אומר"ם שני מדוכין בו ריהי טעמא למחני' רב הונא ורב חסדא וקי"ל כמ"ד פולן משיגין טעו ומלא חין מפינה טעמא אלתא דהפגה טעם הליא מילתא הנה זה מוצא. ומה שבי פה יחבאר במקומו עכו"ל: ש"ב מלאכה דהשגות הראב"ד וי"ל שכתב על פסק א לשי' ואופין ושוחטין כ"י עד כיוצא בזה שהעתיקו שכתב בכל אלה אין טעם למ"ד א שהיא מלאכה כמלוג עכ"ל. ואני הספתי להפלא על זה מה ענין זה לזה ואך אלא שילא מפי דבני הקדוש דבר זה:

קריית מלך

שיל"ת

ספר

התם סופר דרשות

השלם המפואר

דרך רביעי: שבת הגדול, פסח, שביעי ואחרון של פסח, ספירת העומר, שבועות, מגילת רות.

מרבנו משה ספרא רבא, גאון ישראל וקדושו, רכבו ופרשיו, בוצינא קדישא, חסידיא ופרישא, ריש מתיבתא זריש גלותא, מאור ישראל, רבן של כל בני הגולה

רבנו משה סופר זצוק"ל בעל שו"ת והידושי התם סופר

אב"ד זריש מתיבתא דק"ק דרעזניץ, מאטערסדארף ומשם עלה ונתעלה לעיר ואם בישראל ק"ק פרעסבורג המעטידה, ושם חלקת מהוקק פפון, זי"ע

יוצא לאור במהדורה חדשה, מושלמת ומפוארת, באותיות מאירות עינים, בתוספת דרשות, תיקוני טעויות על פי הגהה מדוייקת מכתבי יד, כותרות משנה, קיטוע ופיסוק, פתיחת ראשי תיבות, תוספת אלפי מראי מקומות, ציוני השוואות, הערות והארות.

על ידי מכון להוצאת ספרים וחקר כתבי יד
ע"ש החתם סופר ז"ל
עיר"ק ירושלים תובב"א
תשע"ה

מהדורת נוסענצווויג

טעם איסור כל מלאכה טקדים להיתר אוכל נפש - בי"ט של פסח מצרים

כל מלאכה לא יעשה בהם אך אשר יאכל לכל נפש הוא לבדו יעשה לכם (שמות י"ב ט"ז). רש"י פירש לא יעשה על ידי אחרים. והקשה מורי בהפלאה (פרשת בא ד"ה כל מלאכה) אם כן גם יעשה לכם גם כן על ידי אחרים והלא אוכל נפש מותר על ידי עצמו. על פי דרכנו נ"ל לפרש באופן אחר בעזה"י. כתחלה נחקור מאי טעמא ביום טוב זה של פסח אוסר תחלה כל מלאכה ושוב הטיל תנאי אך אשר יעשה לכל נפש, ובשאר יום טוב בפרשת אמור ופנחס כיאר מלאכת עבודה מה שעבד עושה לרכו קצירה וטחינה אבל אוכל נפש מותר"י, ומה טעם שינה בזה.

וי"ל דכל יום טוב אין קדושת היום כל כך לאסור מלאכה כלל, והיה ראוי להתיר כל המלאכות כמו בפורים, אלא משום זכר ליציאת מצרים שנפטרנו מכל מלאכות שעבד עושה לרכו, אבל מה שהרב עושה בעצמו לא אסר מעולם"י. אך ימי פסח בימי צאתנו ממצרים לא היה צורך לעשות זכר ליציאת מצרים שהרי בזה היינו עוסקים, אך אותן הימים היחה קדושתן מרובה כל כך כשבת ויום הכפורים שראוי לאסור מלאכה מצד קדושתן, משום הכי נקרא יום ב' של פסח ממחרת השבת (ויקרא כ"ג י"א), וראוי לאסור טבל מלאכה, אך מצות עשה של

בי"ט של פסח מצרים היה ראוי מצד קדושתו לאסור כל מלאכה

שמחת יום טוב דוחה ומותר אוכל נפש. נמצא א"ש בשארי ימים טובים כתיב מלאכת עבודה שטעם האיסור הוא משום שהוא מלאכת עבד, אך בראשון וז' של פסח מצרים אמר בהפוך כל מלאכה לא יעשה, אך טעם ההיתר משום אשר יעשה לכל נפש כי מצות שמחת יום טוב דוחה.

ולכוא אל המכוון בעזה"י נקדים עוד דכתיב להלן (י"ב ל"ד) וישא העם את בצקו טרם יחמץ וגו' כי גורשו ממצרים וגם צדה לא עשו להם. צ"ע דהול"ל בהיפוך צדה לא עשו להם וגם בצקם של אותו היום לא החמיץ. וי"ל דיכול להערים קודם שסעד ולאפות ולבשל (ונמלך) [ולילמלך] אחר כך ולומר זה איני אוכל היום אלא אבשל קדירה אחרת וכן לאפות"י, נמצא בליל פסח במצרים שרצו לאפות לדרך רצו להערים לאפות איזה עיסות לדרך ואחרונה אותו שהוא צורך היום, ואירע נס שאפילו הראשונה לא הספיק להחמיץ"י, ואם כן"י הוה ס"ד שכבר עשו ואפו לצידה והאחרון לאותו היום לא הספיק להחמיץ, קמ"ל בצקם של היום טרם יחמץ וגם צדה לא עשו להם מקודם וק"ל"י.

קרא קמ"ל דגם בליל הפסח לא אפו לצידה

אוכל נפש הותר בפסח מצרים אך בפועל לא הספיקו

נמצא ראוי היה לאסור כל מלאכות אלא שהותר אוכל נפש, וראוי

ית. עיין מ"ט פ"א מהל' יו"ט ה"ה, וברמב"ן ויקרא כ"ג ז' בשם הר"ח. וע"ע ח"י כתובות ז' ע"א (נ"ו א') ד"ה וקראי, ובמצוין שם וראה גם שו"ת שאגת אריה סוף ס"י ק"ג. יט. כ"ב המ"מ שם, עיי"ש. כ. עיין פטושי"ע או"ח ס"י תק"ג ובנו"כ שם. כא. פ"י שרצו להערים ולאפות כמה עיסות לצידה לדרך, ועיסה אחרונה לצורך יו"ט, אלא שתיכף משעשו עיסה הראשונה גורשו ממצרים. כב. לולא אמרו "וגם צדה לא עשו להם". כג. ע"ע לעיל שבת הגדול דרוש ד [ר"י א] ד"ה אמנם.

היה שיעשו או שלא הספיקו כי כל מלאכה לא יעשה, אלא אך

בעזה"י צו (ויקרא ו' ב') ולדורות א היה צריך לזו כיס (תו"כ צו א יום יום נעשה רמו תת"מ), על בא י"ז) יכול מו ביום ההוא, יכ לומר בעבור זה מונחים לפניך, כדיוטגמא יש מצרים, על כן ל שיש מצה ומרו לא כן עבדים אשרינו מה נ גורלינו וכו' ש ואומרים פעמיין וכו', רצונו אשו אומרים פעמיים הגדול, והיה רא ומ"מ אנו אומר באהבת עולם תחלת קבלת

א. תיבה זו ליתא הגדול דרו

העבדים הגדולים אומרים שמע ישראל באהבה עולם אמיתית

[רנ"ב ג]

היה שיעשו אוכל נפש כרצונם אלא שלא הספיקו כי גורשו ממצרים. והיינו כל מלאכה לא יעשה, ראוי היה שלא יעשה, אלא אך אשר יאכל לכל נפש לשלחם מן הארץ.

L

דרוש לב

בעזה"י, מה שחנני הי"ת פרשת צו ושבת הגדול תקצ"ה לפ"ק

הכחן שמשפיל גדולתו תוקד בו אש תאבה

וכן אומר בפרשה זו (ו' ה') והאש על המזבח תוקד בו, קאי על הכהן שמשפיל גדולתו לפני יוצר כל ית"ש ומוציא הדשן ואינו מתהדר לפני מלך מלכי המלכים הקב"ה, אש המזבח אשר מן השמים, תוקד בו בלבו של כהן, מים רבים לא יוכלו לכבות האהבה (כשה"ש ח' ד'). וביער עליה הכהן עצים בבקר בבקר, מוסיף אהבה על אהבה יום יום יביע אומר, תמיד תוקד לא תכבה. ועל כן כתיב צו, כי כל דבר שהוא מיד ולדורות יום יום צריך זירוז שלא תחישן ושלא תכבה אש האהבה ההיא, על כן כתיב צו לשון זירוז.

לחשבי"י הזירוז לישראל, דשניך בהם חסרון כיס ונ"א לנהניט המקודשים

והנה רשבי"י ור' ישמעאל פליגו (ברכות ל"ה ע"ב), ר' ישמעאל ס"ל הנהג בהם מנהג דרך ארץ זורע בשעת זריעה לכתוב (דברים י"א י"ד) ואספת דגנך, וכשיש פנאי עובד ה'. ורשבי"י ס"ל תורה מה תהא עליה, אלא ועמדו זרים ורעו צאנכם (ישעי' ס"א ה'), וכן כתיב (תהלים ל"ד י') כי אין מחסור ליראיו. על כן אומרים כל דכפיץ ייתי ויכול, כי אין

צו (ויקרא ו' ב'). אין צו אלא זירוז מיד ולדורות אמר רבי שמעון ביותר היה צריך לזרוז במקום שיש חסרון כיס (תו"כ צו א'). י"ל הנה דבר הרגיל יום נעשה כדיוטגמא ישינה (ילקוט רמז תת"מ), על כן אמרו חז"ל (מכילתא בא י"ז) יכול מראש חדש תלמוד לומר ביום ההוא, יכול מבעוד יום, תלמוד לומר בעבור זה בשעה שיש מצה ומרור מונחים לפניך, כדי שלא יהיה אצל בנך כדיוטגמא ישינה בליל ספור יציאת מצרים, על כן לא תגיד לבנך אלא בשעה שיש מצה ומרור מונחים לפניך. אמנם לא כן עבדים הגדולים שאנו אומרים אשרינו מה טוב חלקינו ומה נעים גורלינו וכו' שאנו משכימים ומעריבים ואומרים פעמיים בכל יום שמע ישראל וכו', רצונו אשרינו שזכינו אעפ"י שאנו אומרים פעמיים בכל יום ומיחדים שמו הגדול, והיה ראוי שתתקרב אש האהבה, ומ"מ אנו אומרים שמע ישראל ואהבת, פאהבת עולם אמיתיות כאילו היום תחלת קבלת עול מלכות שמים.

העבדים הגדולים אומרים שמע ישראל פאהבת עולם אמיתיות

קמ"ל דגם הפסח לא לצידה

נפש הותר ונוצרים טועל לא

THE JEWISH THEOLOGICAL SEMINARY LIBRARY

זה עשה ה' לי ולא לזה הרשע היושב פה, למען תהיה תורת ה' בפייך ולא תעמיק שאלה ח"ו כרשע זה, אלא כאשר ציוני ה' אלוקיך. והיינו דקאמר הכא כי לא תשכח מפ"י זרעו, מפ"י דייקא.

כולם קדושים ועם אחד ממש, בעיקר שרש האמונה ותורת ה', ומשם יתפרדו והיו למדרגות.

בשבעים נפש ירדו אבותיך מצרימה ועתה שמך ה' אלוקיך ככוכבי השמים לרוב (דברים י" כ"ב). רש"י

וזה ענין ולקחתם אגודת אגודת (שמות י"ב כ"ב), אגוד מלמטה והיה אחד מתפרד למעלה לקלחין ועלין, ובזה והגעתם אל המשקוף ואל ב' המזוזות, המשקוף הוא המשקוף העליון ית"ש המשקוף על כל כרואיו, וב' מזוזות המה משה רבינו ע"ה ואהרן הכהן בדרוץ, ושני שדיך (שה"ש ד' ה') בכל דור ודור. והיינו קודם מתן תורה בשבעים נפש, [ב]אחדות, ירדו אבותיך למצרים, ולא היו חילוקי מדרגות, ועתה אחר מתן תורה שמך ה' אלוקיך ככוכבי השמים לרוב, לחילוק מדרגות הרבה כחילוק מדרגות הכוכבים.

הקטן בישראל מתדבק בה ע"י גדולי ישראל שדבוק בהם. ורמזו באגודת אגוד המניע אל המשקוף הוא הטי"ת המשקוף משמים

בעיקר האמונה כל ישראל הם נפש אחת, ויט"ס יתפרדו במדרגתם זה למעלה כזה

(בראשית מ"ו כ"ו) פירש בעשו היו שש נפשות כתיב (שם ל"ו ו') נפשות לשון רבים הואיל ועבדו לאלוהות הרבה, וכיעקב היו שבעים וכתיב (שמות א' ה') נפש לשון יחיד, ע"ש. והכא מסיים ככוכבי השמים לרוב, רוצה לומר דודאי כלל ישראל כולם בעיקר האמונה כולם מאמינים בה' ונביאיו וחכמיו, לענין זה הוה שבעים נפש לשון יחיד. אמנם אחר המדרגה הזו עולים במעלות זה למעלה מזה וזה למעלה מזה עד מדרגת משה רבינו ע"ה ותחסרוהו מעט מאלוקים (כר"ה כ"א ע"ב). נמצא במדרגה התחתונה עיקר האמונה כולם שוים, ושוב מתפרדים במדרגותם מתדבקים באמונתם, ומתדבקים זה בזה עד גבוה מעל גבוה ית"ש, עד שהקטן בישראל מתדבק באלוקים חיים על ידי גדולי ישראל שהוא דבוק בהם, ע"ד אנכי עומד בין ה' ובניכם להגיד לכם את דבר ה' (דברים ה' ה'). ועיקר הדביקות על ידי שכל העדה

וישבות המן ממחרת (יהושע ה' י"ב). דורשי רשומות אמרה וישבות המן ממחרת כי ביום ב' של פסח נתלה המן כמבואר בפייט ובהגדה של פסח, ובזכות המן נתלה, כי כשראה מרדכי עסק בהלכות קמיצה אמר אתי מלא קומצי קמחא דידכו ודחי עשרת אלפים ככרא כספא דידי (מגילה ט"ז ע"א). הנה יש לדקדק מה טעם יעצו לו חכמו לתלות מרדכי ביום המחרת ומחר בוא עם המלך שמח (אסתר ה' י"ד), ולא היום מיד, והרי קמן שעל ידי זה היתה מפלתו

טעם טיעצו חכמו של המן לתלות את מרדכי רק למחרת

מיטב אל ט"א"י אול אל זיק שאלה זכרשיו, רק זה תורת ה' כאשר ה' אלוקי

ב. ע"ע להלן פסח דרוש מג [ע"ז ג] ד"ה ואמנם. בשם של"ה מסכת פסחים מצה שמורה (ו"ו ע"ב) ד"ה פרישתו. ג. עיין לעיל שנת הגדול דרוש לא [ו"א ג] ד"ה ועין. ובמזוין ט. עיין שמו"ר א' ל"ה (שער יוסף). ה. עיין לעיל טור א' ד"ה וישבות, ובמזוין שם. ז. מערבית לליל ב' דפסח המתחיל לליל שימורים אדיר ונאה, וז"ה בסליחות לתענית אסתר המתחיל 'אדם נקום'. ח. בפייט 'אומץ גבורותיך'. ובפייט 'או רב ניסים'.

יִכּוּב אִם יִתְמַהֲמַה חֶבְה־לוֹ כִּי־בָא יִבָּא
 לֹא יֵאָחֵר: וְדִהֲנָה עֲפֹלָה לֹא־יִשְׁרָה נַפְשׁוֹ
 בּוֹ וְצַדִּיק בְּאִמוּנָתוֹ יִחִיה: ם הַוְאָף כִּי־

אֲרִי בְזִמְנִיה יִיתִי וְלֹא
 יִתְעַכֵּב: דִּהָא רְשִׁיעִיא
 אֲמַרִין לִית כָּל אַלִּין
 וְצַדִּיקֵיא עַל קוֹשְׁטֵהוֹן
 יִתְקַמּוּן: הַוְאָף הָא

רש"י

(ד) הנה עופלה. נפשו של רשע זה, ממיד הוא כעס ונחמה, שואף לזנוע ולא שצט. עופלה לשון עזות, כמו ויעפילו (נמדנר יד מד), וכן עופל וצומן (ישעיה לז יד): לא ישרה נפשו בו. אין רוחו מתקררת עליו לומר די צמה שקניתי כנר, לכן ינח

עליו הפורענות: וצדיק באמונתו יחיה. יכנייה המלך שעמיד רשע זה להגלותו, יעמוד לו נדקו, וציוס שיושלך זה מקצרו ישא אויל מרוך את ראש יהויכין, וישס את כסאו מעל לכסא המלכים (עי' מ"ג כה סו): (ה) ואף כי היין בוגד. ואף כשיצאו

מצודת דוד

(ד) הנה עופלה. עתה בא לבאר החזון בדבר מפלת ככל והכרת זרעו, ואמר הנה כל המתחזק ומתגאה אין ישרות בנפשו אשר בו, ואפילו צדיק יחיה הוא כמה שמאמין בהאל לחשוב שהכל בא ממנו בחפצו, ולא יתלה הדבר בזכות עצמו וכח זרועו: (ה) ואף כי היין בוגד. ומכל שכן איש היין הבוגד בשכרותו, והוא גבר יהיר וגס רוח, ואינו יושב במדורו להחזיק

בשלו כי ילך לרשת עוד משכנות לא לו:

רד"ק

כי על כל פנים יהיה: אם יתמהמה חכה לו. אם יאחר הקץ הזה חכה לו, ואמר כנגד אותם שגלו מירושלם והאריכו ימים עד שיצאו מגלות ככל: לא יאחר. פירוש לא יאחר מהמועד הקצוב לו, כי על כל פנים יהיה ביומו. וכן תרגם יונתן בזמניה כי לא יתעכב. ואדוני אבי ז"ל פירש כי לא יאחר כמו לא יסוף, כלומר לא יסוף שלא יהיה, כפירוש לא יסוף מזרעם (אסתר ט כח). ואחרית פירוש סוף: הנה עפלה לא ישרה נפשו בו. אמר מי שלא ישרה נפשו בעצמו, ואין לו אמונה באל יתברך, גבהה נפשו והתנשאה ולא תפחד שיבא הרע, וכזה היא נפש נבוכדנצר ונפש בלשצר בן בנו שנחגאו כנגד האל יתברך: וצדיק, אבל הצדיק אינו כן, כי נפשו שפלה ומפחד תמיד מהאל יתברך, לפיכך יחיה באמונתו

באל יתברך, וינצל מהרעה שתבא לרשע, ואלו הם ישראל שגלו לבבל עם צדקיהו, שנכנעו בגלות ולא עבדו עכו"ם והאמינו באל יתברך, וכשכבש כורש בבל ונהרגו הכשדים, ישראל שהיו צדיקים היו באמונתם באל יתברך, ונצלו מחרב הפרסיים ויצאו מגלות ככל: (ד) עפלה. ענין גבהות הלב ודון, וכן ויעפילו לעלות אל ראש ההר (נמדנר יד מד). ורבי אחי רבי משה ז"ל פירש הנה עפלה מן עופל ובחן (ישעיה לב יד) שהוא מכצר גבוה, אמר מי שלא ישרה נפשו בו עפלה. כלומר תשים עצמה בעופל וכחן להשגב שם מפני האויב, ולא השוב לאל ולא תבקש ממנו להצילה, אבל הצדיק לא יצטרך להשגב במכצר, כי באמונתו יחיה: (ה) ואף כי היין בוגד. שותה היין, וכן לין היין (משלי כ א) רוצה לומר

מדרשי חז"ל

שהיה דורש האכלתם לחם דמעה וחשקמו בדמעות שלישי, ולא כרבי עקיבא שהיה דורש עוד אחת מעט היא ואני מרעיש את השמים ואת הארץ, אלא מלכות ראשון שבעים שנה, מלכות שניה חמישים ושנים, ומלכות בן כוזיבא שתי שנים ומחצה. מאי ריפח לקץ ולא יכזב, אמר ר' שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן: תיפח עצמן של מחשבי קיצין, שהיו אומרים כיון שהגיע הקץ ולא בא שוב אינו בא, אלא חכה לו. שנאמר אם יתמהמה חכה לו. (סנהדרין צג.)

(ד) הנה עופלה לא ישרה נפשו בו. זה נבוכדנצר, כיצד, המליך אותו הקב"ה על כל העולם, ולא היה שמה בחלקו ולא היה נפשו בו. והיה מביט בעצמו ואומר אני מלך. ואף כי היין בוגד, אמר רב יוסף חמרא מזליה דמריה גרים, שנאמר ואף כי היין בוגד וגו'. (תנחומא).

וצדיק באמונתו יחיה. שש מאות ושלש עשרה מצות נאמרו לו למשה, שלש מאות ושישים וחמש לאוין במנין ימות החמה, ומאתים ארבעים ושמונה עשה כמנין איברי

כְּמַעֲי בְחַמְר גְּבַר
 בְּרִשְׁע וְלֹא יִר
 דְּאִפְתִּי כְּשֹׂאֵל נִפ
 וְהוּא כְּמוֹתָא וְלֹא י
 וְכַנֵּש לְוִתִּיה כָּל עֵב
 וְקָרִיב לְוִתִּיה
 מְלֻפּוֹתָא: וְהָלֹא
 כּוֹלְהוֹן עֲלוֹהֵי כ
 יִמְלוֹן וְשׁוֹעֵי ד

בְּלִשְׁנַר כֵּן צִנוּ שֶׁל זֶה ש
 חֲמַרָא שְׂמַה (דִּישָׁל ה 5
 יְבוּדָה. לֹא יִתְקַיֵּים מְדוּרו
 חֲמַרָא לִהְבִּיא כְּלֵי צִיט
 גִּרְס לֹו שִׁיהֲרֵג וִיכְלֵה
 יִהִי, לָךְ, לֹא יוֹנֵה, לֹא
 הֲרַחִיב. נִצְוֹדְנָנְר: כ
 מֵאוֹתוֹ נִכְמַס לֵב: וְהוּא

מִצּוּן
 הֵיִינן. אִישׁ הֵיִין. וְכֵן לִין
 רִשְׁע: גְּבַר. אִישׁ: יְהִיר.
 (מ): יְבוּדָה. מִלְשׁוֹן נֵה וְמֵד
 (ו) יִשְׂאוּ. עֵינֵן הֲרַמָּה: וּמִי
 חִידוּתָא. דְּבַר סַחֲסוֹ וְק

שכן אשר כל אלה יעשו
 שותה היין. ישמח לבם
 רשע ישיב לו האל גמול
 שכן זה הרשע שותה
 שותה יין מאד ומשתכר
 ולא יתבונן מה יעשה,
 והוא היה בוגד באותם
 יהיר כלומר גס רוח: ו
 בנה מלכותו לאורך י
 תכלה מלכותו. או אב
 עצמו, שיצא מנויהו ונ
 ויהיה עם חיות השרה:
 כמו שאמר (ישעיה ה יד)

של אדם וכו', בא דוד וד
 ישעיהו והעמידן על שש
 שלוש וכו', חזר ישעיהו

לְגַוִּיָּת וְלַמְּגִיָּת
 נְחִיָּת לְחַנְיָא
 כְּגוֹלְמוֹר גַּוְרָא מְסוֹגָא

[דברים ג]
[מלאי כג]
[גיל ששתי]

[מדות ג]

[פסוק ויהי]

[פסוק כג]

[מספרין פה]
עט

[מספרין ג]

[כפני ג]

[מספרין פה]

[מדות ג]

[עין משפט]

[מדות ג]

[כתי ג]

[פסוק ויהי]

[גיל ששתי]

[פסוק כג]

[מדות ג]

[פסוק ויהי]

[מדות ג]

[פסוק כג]

[מדות ג]

שית מאה וחד סרי. והיינו דכמיב תורה לזה לט משה ושמים מפי הגבורה הרי שית מאה ותלסרי: מפי הגבורה שמענום. דכמיב לחמ דבר אליהם ושמים זו שמענו במלכותא: והעמידן על אהה עשרה. שנתחלה היו לדיקים והיו יכולים לקבל עול מנות הרבה אבל תורת האחרונים לא היו לדיקים תורה אור

שית מאה וחד סרי הוי 'אנבי ולא יהיה לך מפי הגבורה שמענום (סימן דמשמ"ק ס"ג): בא דוד והעמידן על אהה עשרה דכתיב 'מומר לדוד (ה) מי יגור באהלך מי ישכון ברך קדשך הולך חמים ופועל צדק ודובר אמת בלבבו לא רגל על לשונו לא עשה לרעהו רעה וחרפה לא נשא על קרובו נבזה בעיניו נמאם ואת יראי ה' יכבד נשבע לתרע ולא ימיר כספו לא נתן בנשך ושחרר על נקי לא לקח עושה אלה לא ימט לעולם הולך חמים

זה אברהם דכתיב 'התהלך לפני והיה חמים *פועל צדק כגון אבא חלקיהו *ודובר אמת בלבבו כגון רב ספרא לא רגל על לשונו כגון רב יעקב אבינו דכתיב 'אלי ימשני אבי והייתי בעיניו כמתעתע לא עשה לרעהו רעה *שלא ירד לאומנות הבירו וחרפה לא נשא על קרובו זה המקרב את קרוביו *נבזה בעיניו נמאם זה וזקקו המלך שגורר עצמות אביו במטא של חבלים ואת *יראי ה' יכבד זה היושפט מלך יהודה *שבשעה שהיה רואה תלמיד חכם היה עומד מכסאו ומחבקו וכעשקו וקוראו *אביאב (אביאב) רבירבמיר מרי נשבע לתרע ולא ימיר כר' יונה *דאיר יוחנן אהא כתענית עד שאבא לביתו כספו לא נתן בנשך *אפילו ברבית עובד כוכבים ושחרר על נקי לא לקח כגון ר' ישמעאל בר' יוסי כתיב עושה אלה לא ימט לעולם *בשהיה ר"ג מגיע למקרא הזה היה בוכה אמר מאן דעביד דהו לכולהו הוא דלא ימוט אהא חרא מנייהו ימט *אמר ליה מל כתיב עושה כל אלה עושה אלה כתיב אפילו בתרא מנייהו

ויאירא לא תיסא הכי כתיב קרא אדרינא *אל תפמא בכל אלה החם נני הנוגע בכל אלה הוא דמסמא בתרא מנייהו לא אלא לאו באחת מכל אלה האב נמי באחת מכל אלו כתיב בא ישעיהו והעמידן על שש דכתיב 'הולך צדקו דדובר מיישרים נמאם בבצע מעשקה נוער כפיו מחמך בשחרר אבם אונן משבע רמים ועוצם עיניו מראות ברע הולך צדקות זה אברהם אבינו דכתיב 'כי ידעתיו למען אשר יצוה וגו' ודובר מיישרים זה שאינו מקניט פני חברו כרבים מואם בבצע מעשקות *כגון ר' ישמעאל בן אלישע נוער כפיו מחמך בשחרר כגון *ר' ישמעאל בר' יוסי אומם אונן משבע רמים (א) דלא שמע בזילותא דצורבא מרבנן ושחיק כגון *ר"א ברבי שמעון ועוצם עיניו מראות ברע כדרכי חייא בר אבא *ראבב ר' חייא בר אבא יוה שאינו מסתלב בנשים בשעה שעומדות על הכביסה וכתיב 'דוא מרומים ישכון [וגו'] בא מיכה והעמידן על שלש *דכתיב 'הגיד לך אדם מה טוב ומה ה' דורש ממך כי אם עשות משפט ואהבת חדר והוצנע לכת עם (ה) אלהיך עשות משפט זה הרין אהבת חדר זה גמילות חסדים והוצנע לכת זה הוצאת המס והכנסת כלה *והיא דברים קל וחמור ומה דברים שאין דרכן לעשותן בצניעא אמרה תורה והוצנע לכת דברים לעשותן בצניעא על אחת כמה וכמה חור ישעיהו והעמידן על שחית שנאמר 'כה אמר ה' שמרו משפט ועשו צדקה בא עומם והעמידן על אחת שנאמר 'כה אמר ה' לבית ישראל דישני וחו מחקפה לה רב נחמן בר יצחק אימא דישני בכל התורה בולה אלא בא חכוק והעמידן על אחת שנאמר 'וצדיק באמצותו ויהי אומר ר' יוסי בר תינא ארבע גזירות גזר משה רבינו על ישראל באו ארבעה נביאים וביטלו משה אומר 'וישבון ישראל במסח ביד עין יעקב בא עומם וביטלה [שנאמר] 'חדל נא מי יקום יעקב וגו' וכתיב 'ניחם ה' על זאת [וגו'] משה אמר 'ובגיים הרם לא תרגיע בא ירמיה 'ואמר 'הולך לדניעו ישראל משה אומר 'פוקד עון אבות על בגים בא יחזקאל וביטלה 'הנפש החוטאת היא חמוה משה אמר 'ואברתם בגים בא ישעיהו 'ואמר 'והיה ליום הרוא יחנק בשופר גדול וגו' אמר רב מסתפא מיהא אמר 'ואברתם בגים מחקפה לה רב פפא *דלמא כאבידה המתבקשת דכתיב 'תעיתי כשה אובד בקש עובדך אלא מספא [דקרא] 'ואכלה אתכם ארץ אויביכם מחקפה לה כד וצרא *דלמא כאכילת קישואין ודילועין וכבר היה ר"ג ורבי אלעזר בן עזריה ורבי יהושע ורבי עקיבא מרלכין בחדר ושמעו טל המונה של רומי *כפלטה [ברחוק] מאה ועשרים מיל והתחילו בוכי ורבי

כה דבר גנאי וסומק והיינו דמיס לטון שמיקה: כגון רבי אלעזר ברבי שמעון. כהשוכר את הפועלים (ג"מ דף סד) לנפק רישא ממלכותיה וליחמי להיתמיה בחלמא ולאמר לה הוי דשמעית בילותא לטורחא מרבנן ולא ממחי דמנעני לי אלמלא בחייו הוה רגיל לקדקך צדק ולפיסק הקפיד הקב"ה עליו על אונס הפעם שלה מיתה: זו הוצאת המת והכנסת הכלה. דכתיב כהו לכת טוב לנכח אל בית אל מלכת וגו':

בא ישעיה בן אמריץ. כל שעה דזרות של מטה היו ממטעין: חדל נא. אומה נכרה שאמר משה ושלחו ישראל נטמ דיד עין יעקב ולומר אימתי יטמן ישראל נטמ כהיו לדיקים בעין יעקב: מי יקום יעקב. מי יוכל להיות סוד יעקב מי קטן הוא קטנים הם הטובים שהיו לדיקים יעקב:

ככאן ויאיר פסידוש רבינו גרשום הלוחך להרגיעו ישראל. שהיה להם מנוחה בגלות: בשופר גדול וגו'. וזכו האוונים נזקין מלמד שלם יהו אנונים בין העובדי כוכבים: כאבידה המתבקשת. ומנולת לאחר זמן: כאכילת קישואין ודילועין. שאוכלים מקמלם ומקמלם אין אולקין: מפלטידו. בית של רומי:

ומה לעבורי רצונן כן. שמסמכים לענותם כוכבים שלהם יושבים כהשקט ושלום ישראל שעומן לנוט על אחת כמה וכמה שישלם להם שכל טוב: קרעו בגדיהם. דדינו לעבד הכי והלא אוריה במקדש ראשון היה. ככמו כספר מלכים: [ג טו] זכירה. מביטלס אמרונים היה שהיה נמקדש שני: תלה הכתוב נבואותו של זכריה בנבואתו של אוריה. ללומר שפוענות שנינא אוריה שאמר ירושלים לעינים מהיה וזה הכי נכמות יערי נתקיים כמו קן עמוד להתקיים דברי יחזקאל על זכריה שינה בית המקדש כנראה בימיו זמן פלה:

הדרן נדך אלו הן הלוקין וסליקא לה ספכת סכות

הדרן נדך אלו הן הלוקין וסליקא לה ספכת סכות

נוער כפיו מחמך בשחרר אבם אונן משבע רמים ועוצם עיניו מראות ברע הולך צדקות זה אברהם אבינו דכתיב 'כי ידעתיו למען אשר יצוה וגו' ודובר מיישרים זה שאינו מקניט פני חברו כרבים מואם בבצע מעשקות *כגון ר' ישמעאל בן אלישע נוער כפיו מחמך בשחרר כגון *ר' ישמעאל בר' יוסי אומם אונן משבע רמים (א) דלא שמע בזילותא דצורבא מרבנן ושחיק כגון *ר"א ברבי שמעון ועוצם עיניו מראות ברע כדרכי חייא בר אבא *ראבב ר' חייא בר אבא יוה שאינו מסתלב בנשים בשעה שעומדות על הכביסה וכתיב 'דוא מרומים ישכון [וגו'] בא מיכה והעמידן על שלש *דכתיב 'הגיד לך אדם מה טוב ומה ה' דורש ממך כי אם עשות משפט ואהבת חדר והוצנע לכת עם (ה) אלהיך עשות משפט זה הרין אהבת חדר זה גמילות חסדים והוצנע לכת זה הוצאת המס והכנסת כלה *והיא דברים קל וחמור ומה דברים שאין דרכן לעשותן בצניעא אמרה תורה והוצנע לכת דברים לעשותן בצניעא על אחת כמה וכמה חור ישעיהו והעמידן על שחית שנאמר 'כה אמר ה' שמרו משפט ועשו צדקה בא עומם והעמידן על אחת שנאמר 'כה אמר ה' לבית ישראל דישני וחו מחקפה לה רב נחמן בר יצחק אימא דישני בכל התורה בולה אלא בא חכוק והעמידן על אחת שנאמר 'וצדיק באמצותו ויהי אומר ר' יוסי בר תינא ארבע גזירות גזר משה רבינו על ישראל באו ארבעה נביאים וביטלו משה אומר 'וישבון ישראל במסח ביד עין יעקב בא עומם וביטלה [שנאמר] 'חדל נא מי יקום יעקב וגו' וכתיב 'ניחם ה' על זאת [וגו'] משה אמר 'ובגיים הרם לא תרגיע בא ירמיה 'ואמר 'הולך לדניעו ישראל משה אומר 'פוקד עון אבות על בגים בא יחזקאל וביטלה 'הנפש החוטאת היא חמוה משה אמר 'ואברתם בגים בא ישעיהו 'ואמר 'והיה ליום הרוא יחנק בשופר גדול וגו' אמר רב מסתפא מיהא אמר 'ואברתם בגים מחקפה לה רב פפא *דלמא כאבידה המתבקשת דכתיב 'תעיתי כשה אובד בקש עובדך אלא מספא [דקרא] 'ואכלה אתכם ארץ אויביכם מחקפה לה כד וצרא *דלמא כאכילת קישואין ודילועין וכבר היה ר"ג ורבי אלעזר בן עזריה ורבי יהושע ורבי עקיבא מרלכין בחדר ושמעו טל המונה של רומי *כפלטה [ברחוק] מאה ועשרים מיל והתחילו בוכי ורבי

עקיבא מרלכין בחדר ושמעו טל המונה של רומי *כפלטה [ברחוק] מאה ועשרים מיל והתחילו בוכי ורבי

נוער כפיו מחמך בשחרר אבם אונן משבע רמים ועוצם עיניו מראות ברע הולך צדקות זה אברהם אבינו דכתיב 'כי ידעתיו למען אשר יצוה וגו' ודובר מיישרים זה שאינו מקניט פני חברו כרבים מואם בבצע מעשקות *כגון ר' ישמעאל בן אלישע נוער כפיו מחמך בשחרר כגון *ר' ישמעאל בר' יוסי אומם אונן משבע רמים (א) דלא שמע בזילותא דצורבא מרבנן ושחיק כגון *ר"א ברבי שמעון ועוצם עיניו מראות ברע כדרכי חייא בר אבא *ראבב ר' חייא בר אבא יוה שאינו מסתלב בנשים בשעה שעומדות על הכביסה וכתיב 'דוא מרומים ישכון [וגו'] בא מיכה והעמידן על שלש *דכתיב 'הגיד לך אדם מה טוב ומה ה' דורש ממך כי אם עשות משפט ואהבת חדר והוצנע לכת עם (ה) אלהיך עשות משפט זה הרין אהבת חדר זה גמילות חסדים והוצנע לכת זה הוצאת המס והכנסת כלה *והיא דברים קל וחמור ומה דברים שאין דרכן לעשותן בצניעא אמרה תורה והוצנע לכת דברים לעשותן בצניעא על אחת כמה וכמה חור ישעיהו והעמידן על שחית שנאמר 'כה אמר ה' שמרו משפט ועשו צדקה בא עומם והעמידן על אחת שנאמר 'כה אמר ה' לבית ישראל דישני וחו מחקפה לה רב נחמן בר יצחק אימא דישני בכל התורה בולה אלא בא חכוק והעמידן על אחת שנאמר 'וצדיק באמצותו ויהי אומר ר' יוסי בר תינא ארבע גזירות גזר משה רבינו על ישראל באו ארבעה נביאים וביטלו משה אומר 'וישבון ישראל במסח ביד עין יעקב בא עומם וביטלה [שנאמר] 'חדל נא מי יקום יעקב וגו' וכתיב 'ניחם ה' על זאת [וגו'] משה אמר 'ובגיים הרם לא תרגיע בא ירמיה 'ואמר 'הולך לדניעו ישראל משה אומר 'פוקד עון אבות על בגים בא יחזקאל וביטלה 'הנפש החוטאת היא חמוה משה אמר 'ואברתם בגים בא ישעיהו 'ואמר 'והיה ליום הרוא יחנק בשופר גדול וגו' אמר רב מסתפא מיהא אמר 'ואברתם בגים מחקפה לה רב פפא *דלמא כאבידה המתבקשת דכתיב 'תעיתי כשה אובד בקש עובדך אלא מספא [דקרא] 'ואכלה אתכם ארץ אויביכם מחקפה לה כד וצרא *דלמא כאכילת קישואין ודילועין וכבר היה ר"ג ורבי אלעזר בן עזריה ורבי יהושע ורבי עקיבא מרלכין בחדר ושמעו טל המונה של רומי *כפלטה [ברחוק] מאה ועשרים מיל והתחילו בוכי ורבי

אמרי פי מהל דמות כלי יתן: קלא א מיי פיי מהל מלפס סל ה: כי מיי פי מהל מלטה הל"כ טופי"ג יד פי קנע פפי 6: כ"י מיי פי מהל דמות הל"כ פ"ג מהל סוגל הל"כ טופי"ג וי"מ פי סכ פפי 10: קלא ב מיי פיי מהל מלטה פיי מהל סלס סל סמל [למין קמ טופי"ג סל פפי 6:

הנהגות הבי"ח

(6) במה שמענו דמיס כגון ר"א בר אשון דלא אתת בילותא לטורחא מרבנן:

גיליון הש"ס

נ"ב אל"ף יתן לטופס חבירו. עין ניב דף כ ט"ז ובהדין דף פ"ה ע"א: ע"ב א"ה נרתי"א סוגל מ"ב"ס. סל סל"ה ע"ג: ע"ד ולמ"ה סלס"ה סלס"ה. סכ"ד"ן דף ט"ג

מקלן סין ג"ג

למ"ה אל"רע א"א מ"ה אל תפסו בכל מ"ה ויכלו און כ"י

מקלן סין ג"ג

מקלן סין ג"ג

מקלן סין ג"ג

מקלן סין ג"ג

מקלן סין ג"ג

מקלן סין ג"ג

מקלן סין ג"ג

מקלן סין ג"ג

מקלן סין ג"ג

מקלן סין ג"ג

מקלן סין ג"ג

מקלן סין ג"ג

מקלן סין ג"ג

מקלן סין ג"ג

מקלן סין ג"ג

מקלן סין ג"ג

ההשערה לה' צדיקים יבואו בו

בעיה"ת

ספר ייטב לב

על חמשה חומשי תורה
ספר במדבר

מאת כבוד קדושת אדמו"ר הרב הגאון הקדוש המפורסם,
צדיק יסוד עולם, גאון ישראל וקדושו, רכבו ופרשו,
שר התורה, עמוד אש ואורה, מאור הגולה
מחן יקותיאל יהודה טייטלבוים זצוקלה"ה

אב"ד דק"ק סלגוט יע"א והגלילות

בעהמ"ח ספ"ה"ק רב טוב עה"ת, ייטב פנים על מועדים,
ושר"ת אבני צדק על ד' חלקי שר"ע

נדפס בהדפס בחוספות פראי בקופות והערות
ע"י נכד הנחמד הקדוש וללה"ת
הקי מנחם מענדל טייטלבוים
אב"ד ור"מ דק"ק ייטב לב דיסאטבאר וויליאמסבורג יצ"ל

שנת תשפ"א לפ"ק

מהדורת קליין

פרשת קרח

7 ← ויקח קרח. במדרש (במדבר פ"ח ג) אין ויקח אלא לשון פליגא, שלצו לקחו, כמה דאח אמר (איוב טו יז) מה יקח לבך ומה ירמונ עיניך. ועיין רמב"ן.

ויקומו לפני משה וגו' קראי מועד אנשי סם. וצוהר (פרשה זו דף קטו) קראי כתיב חסר יו"ד, אנשי סם ולא אנשי הו"ה, ועיין במקדש מלך. ויש להבין על דרך פשוט.

ויאמרו אליהם רב לכם כי כל העדה כולם קדושים וצמוכם ה' וגו', וידבר אל קרח וגו' בקר ידע ה' את אשר לו ואת הקדוש והקריב אליו, והוא כפל לשון, ועיין פירוש רש"י. — גם להבין פירוש רש"י קרח שפקח היה כו' אלא עינו הטעתו כו'.

והגב"ל צוה צהקהם להבין הנאמר בפרשת בראשית (בראשית ג י) ומען הדעת טוב ורע לא תאכל ממנו, מה ענינו של עץ הדעת. ולהלן נאמר (שם ג ו) ותרא האשה כי טוב העץ למאכל וכי תאוה הוא לעינים, ללב היה לו לומר כמה דאח אמר (קה"ר פ"א טו) הלב חומד.

ובזה שג"ל הוא כי נודע שעיקר צריחת האדם היה למען יכירו וידעו גדולתו יתעלה, וידיעה זו הוא או על דרך החקירה המצוה צמות הלצנות ושג"ל האחד פ"ג) ומורה (נשים להרמב"ם) ושאר ספרי המחקר, או בדרך האמונה והחורה המקובל צדינו מאבותינו דור אחר דור. והנה האחרונים העלוני כי דרך המחקר הוא מסוכן, כי ילאה שכל אדם מלהשיג הטמיר ועולם מעין כל רעיון, ובדבר אשר תקצר שכלו מהשיגו יעמוד נבוך ופוסח על שמי טעיפים ויפן כה וכה, אבל דרך האמונה יבחר כי הוא המעמיד את האדם על קו האמת אשר אין דרך לנטות ממנו. ומה שאמר (דבר הימים א' כח ט) דע את אלקי אביך וגו', אין הכוונה

ידיעה בדרך חקירה והשכלה, כי אם בדרך אמונה, כמו שכתב רבינו (ברמב"ם) ריש הלכות יסודי התורה (פ"ב הל"א), מצות עשה לידע ולהאמין כו', וראיה ברורה מדכתיב (תהלים לא יד-טו) כי ידע שמי היינו המיוחד (עיין סוטה לת). יקראני וגו', ומלך החקירה אי אפשר להשיג מלד פעולותיו כי אם שם אדני"י או שם אלקים המורה שהוא ארון הכל ותקיף ובעל יכולת (שור"ע אור"ח סי' ה'), אולם שם הו"ה המורה על עשר ספירות הקדושות כידוע(י), אי אפשר להשיג אלא מכח האמונה, ועל כרחק ידע היינו בדרך אמונה, וכמו כן דע בדרך אמונה, עכ"ל.

והצד כשנצרה אדם הראשון היה מאמין בלי שום חקירה, ולזה אמר לו ה' ומען הדעת טוב ורע, הוא המורה דעה ושכל להאדם לעמוד על המחקר, בין טוב לרע יבקר, על כן לא תאכל ממנו, וכן מצוה נספר מעין גנים (פ"א א"ב ב), ותרא האשה כי טוב העץ למאכל וכי תאוה היא "לעינים" דייקא, כי המשיג דבר בשכלו כאלו עינו רואה אותו, משא"כ על ידי האמונה שלמעלה מהשכל, וזה שאמר (בראשית ג ו-ז) ונחמד העץ "להשכיל" דייקא, ומקח מפריו ותאכל וגו', ומסקנה עיני שניהם, להשכיל כפי יכולתם, אבל ללאה שכלם מהשיג את כל כאשר ידעו מכח האמונה, על זה אמר וידעו כי עירומים הם, כי נחערטלו מהאמונה להאמין מה שאין שכל אדם משיגו, על כן יעש ה' אלהים וגו' כחנות עור בעי"ן (שם כ"א), כלומר בשביל ששכלו ממדרגת האמונה כי אם השיגו בעין, אבל מתחלה היה אור באל"ף (שהו בראשית ל"א) כלומר שאלופו של עולם האיר בלבם ממדרגת האמונה, ולפי שאלו מען הדעת טוב ורע נהפך ר"ע לאחיות ע"ד בעי"ן(י), והבן.

ב' ובעין חיים שער א' ענף ה'
 ג) עיין בילקוט ראובני פ' בראשית אות הצ"ז שהביא כן בשם ספר עמק המלך.

(א) עיין בדרך סקודיך נצות לית י"א אות ה', ובספרו מעין גנים (פירוש על אור החיים למהר"י יעב"ץ) פ"ב אות ה'.
 (ב) עיין בחיקוני זוהר (ח"ח דף לו). ובפרדס שער י"ט פרק

ובכן נבא אל הציאור, כי קרח ועדתו אכלו מעץ הדעת טוב ורע והלכו בדרך השכל והחקירה, ורמו לדבר קר"ח למפרע חק"ר, (וזה שאמר המדרש (סנהדרין קט: ילקוט פרשה זו רמו חס) לקח מקח ר"ע, ולמפרע ע"ר בעינין), ולכן אמרו (עיין במדבר ס"ח א) הלבישן חללת ואמר אם חוט אחד של חללת פוערה כו', כי מה ששכלו לא השיג לא האמין, וזה שאמר המדרש ויקח קרח לשון פליגא כמה דאח אמר מה יקח לנך ומה ירמוזן "עיניך", היינו עיני השכל והחקירה, שמוה בא לידי פלוגתא בלבו לחקור כה או כה ולא היה לבו שלם. וזה שכתב רש"י "עיניו הטעתו, עינו דייקא, והבן.

וזה שאמר ויקומו "לפני" משה, לפני דייקא, כי קרן אור פניו (שמות לד כט) צנחנית אור צאל"ף כמבואר בילקוט חדש בראשית (ילקוט ראובני פי בראשית אור חל"ו) עיי"ש"י, והטעם מפני שהיה נשמת משה אחוז בקנה, ולא נהנה מעץ הדעת"י, ולכן האמין בדרך אמונה, ולכן מדד לו ה' כמדמו וכתב עליו בתורתו (במדבר יד) ככל ביתי נאמן הוא.

ולכן כתיב קראי מועד חסר יו"ד, כי היו"ד מורה על חכמה עלאה (וזהו בראשית לא) שלמעלה מהשכל, והם הלכו צנחנית חכמה חמאה השגה מזד פעולותיו, וזה שאמר אנשי "שם" דייקא, היינו צנחנית מלכותו"י, שם אדני"י אלהים הנגלה מזד פעולותיו, ולא אנשי הוי"ה שאינו מושג אלא מזד האמונה. ואמנם קרח היה אומר כי כל העדה כולם קדושים וצחוכס (במחן לבס) ה' (על ידי חקירה) ומדוע תחנשאו, על כן וידבר אל קרח וגו' בקר וידע יהו"ה את אשר לו, לו דייקא להו"ה, היינו מי שמשיג מזד האמונה המיוחס להשגת הוי"ה, ואת הקדוש, שמשיג מחכמה עלאה שלמעלה מהשכל כידוע מרבינו הרמב"ל, והקריב אליו.

L

או יאמר על פי שפירשתי ועל נסוחם וגו' היש ה' בקרבנו וגו' ויצא עמלק וגו' (שמות י"ז ט). הענין כי המלות תלוים בלב ודבור ומעשה, וכמו שדיבור ומעשה בלא מחשבה לא סגי, כמו כן מחשבה בלא מעשה, על דרך משל מלות תפילין שיש בהן ימודו ואחדותו יתברך שמו ושנוכח נסים ונפלאות שעשה עמנו כו', אם כה יזכור במחשבתו ולא ילכש תפילין הוי קרקפתא דלא מנח תפילין כו', וזה שאמר ועל נסוחם וגו' היש, אם זה נקרא "יש" מה שה' בקרבנו בלכש לבד, אם אין בלא מעשה האמור בתורה. ויצא עמלק וילחם וגו' גרפידים, ואמרו חז"ל (תנחומא בשלח סי' כה) בשביל שרפו "ידיהם" (כנוי למעשה) מן התורה, וזה שאמר (שמות י"ז יא) והיה כאשר ירים משה ידו, כלומר המעשה, וגבר ישראל, וכאשר יניח ידו המעשה וגבר עמלק. וזה שאמרו חכמים (ראש השנה עט) בזמן שישראל מסתכלין כו' ומשעבדין דייקא את לבס צנחנית עבד שמשחעבד לרבו במעשה, כמו כן משעבדין לבס לאציהם שבשמים צנחנית בן מאהבה, אז הם מחגבדין, כמו שהארכתי בזה בפרשת בשלח"י.

ובזה נבא אל הציאור, כי קרח סבר כי די בלב בלבד, וזה שאמר המדרש (במדבר ס"ח א) ויקח קרח שלבו לקחו, כמה דאח אמר (איוב טו יב) מה יקח לנך דייקא, ולכן אמר כי כל העדה כולם קדושים "ובצחוכס" (דייקא) ה', במחן לבס בלא מעשה, ומדוע תחנשאו וגו', (וכן פירש בספר ישועות יעקב סוף הלכות צינית (אוי"ה סי' ב' סק"ב), על כן וידבר אל קרח וגו' בקר וידע ה' את אשר לו ואת הקדוש והקריב אליו ואת אשר יבחר "כו", כלומר אז אשר יבחר במה שצו בלבד, יקריב אליו.

ולכן נאמר להלן (במדבר י"ז ה) ולא יהיה כקרח וכעדתו לומר שרי בלב בלבד, כאשר דבר ה' ביד משה לו, שרש"י נלחץ בזה, ולדרכנו הכי פירשו, כאשר דבר ה' ביד משה, כלומר על ידי שירים משה ידו כלומר

(א) עיין בזהר פרשה זו דף קעו: ובמקדש מלך שם.
 (ב) דף קל"א סוף ד"ה או יאמר ועל נסוחם (הראשון) ועיין עוד כעין זה לקמן פי' בזה"ל דף דל"ו.

(ד) עיין לעיל פי' בהעלותך דף ס"ו.
 (ה) עיין במאמר צבאות ה' ח"א להרמ"ש ספאנו שכתב שנשמת משה ה' חלוי בקנה של אדם הראשון, ולא נהנה מעץ הדעת.

המעשה
 במעשה
 ידו נתי
 יבין כי
 ויקח
 ואפש
 ביותר,
 מדה ב
 אדם ש
 מי שית
 רוח ביו
 והיה ו
 דעות
 לפנים

וזה
 1
 האמצעי
 (ורמו
 הכהונה
 היתה, כ

ויקח
 (אפלים)
 (א)
 ערמו, ו
 שביניהם
 שלא יכו

ספר

בני יששכר

לשבתות ומועדים וחדשי השנה

דרושי תורות וחוקים, מדבש מתוקים, שבעתיים מזוקקים,
נובעים ממקור נאמן, מאן מלכי רבנן, וגוזלים מן לבנון,
המגורה המהורה, בוצינא דנהורא, אספקלריא המאירה,

מוהר"ר **צבי אלימלך שפירא** זצלה"ה

אב"ד בכמה קהלות ובערוכ ימיו בק"ק דינוב יצ"ו

מאמרי חודשי

סיון - תמוז אב - אלול

ועתה נסדר ונדפס מחדש בעהשי"ת

כאותיות מאירות עיניים ובהנחה מדויקת

וסביב יחנו ביאורים הארות והערות בדברי רבינו אשר יכונה כשם

'ודעי בינה'

ל"ג בעומר

תשע"ד

ובזה יתפרש ככתוב אומרו (שמות כ, ה) 'וידבר אלקיים' [כבר כתבתי לך הנהגת הטבע על ידי שם אלקיים], 'את כל הדברים האלה' [היינו התורה בכללותה, ככדין 'לאמר' (ולהודיע לבני עולם) 'אנכי הויה אלקיים', היינו כנ"ל, על ידי דברי התורה נאמר לך כי גם 'אלקיים' הנהגת הטבע הוא 'הויה', 'הויה הוא האלקים' כנ"ל, הכן הדבר].

76 ב) עוד אפרש לך תורת הויה תמימה וכו'.

על פי אשר חכמים הגידו (אי"ר פמחסא ג) בפסוק 'אומי עזבו ואת תורתי לא שמרו' (ירמיה טו, יא), אמר הקב"ה הלאי אומי עזבו ואת תורתי שמרו, שהמאור שבה היה מחזירן למוטב. והנה שפטו זה הדרוש, דהוקשה להם מה שאמר הנביא מפי הש"י 'אומי עזבו', דהנה הוא הרעה הגדולה שכל הרעות, ואחר כך אמר 'ואת תורתי לא שמרו' דלכאורה הוא קל מהקודם, על כן

אמרו שצאמת זאת רעה גדולה מהמוקדם, כי הלאי אומי עזבו וכו'. אבל הוא לפלא איך נאמר שיותר טוב ח"ו לעזוב את הש"י ולשמור התורה.

ודנה נראה לפרש דצריהם, על פי הנאמר בפסוק 'אתה הראת לדעת כי הויה הוא' וכו' (דברים ד, לה), והנה חיצת 'לדעת' הוא מיותר, כי ידיעה נופל על דבר הנודע מצלי ראייה רק נודע הדבר על ידי הודעה מאחרים וכיוצא, מה שאין כן כשרואה הדבר הנה נראה לעינים ואין צורך להודעה, והנה ליה למימר 'אתה הראת כי ה' וכו'.

אך תשכיל ומדע, דמי שעמדו רגלי אבותיו על הר סיני וצתורת ה' חפצו אפילו בפשטי התורה צהיות דאזיי ורנא, אין מן הצורך לו לעסוק בחקירות לעמוד על המחקר במציאות המופת באמונת מציאת הש"י ויחודו וכל העיקרים, כי על ידי התורה נאמנת הדבר בלב הוגיה מצלי ספק.

יודעי בינה

כשהבין שכל מה שמתנהג עמו בטבע בבחינת 'אלהיך' הכל הוא עם הויה בהשגחה גמורה, והו 'עם ה' אלהיך' דהיינו שאלהיך הוא עם הויה, אז תהיה תמים במעשיך, כי הבין שכל תנועותיו נהקשרות בחפץ הבורא ית"ש.

יא. לכן 'ידבר אלקים' בשם אלקים דייקא שהוא שם הטבע, כי הנהגת העולם הנגלה היא ע"י השם אלהים.

יב. היינו ע"י כל הדברים האלה היינו התורה הקדושה, יחודע לך כי 'אנכי הויה אלהיך' - שגם בשם אלהיך הרימו להנהגת הטבע מסתרת הנהגה הניסית המונהגת ע"י השם הויה ב"ה.

יג. ובמאמרי תשרי (נאמר ד את יג) מכאן רבינו ביסוד זה מאמר הכתוב (הושע יב, ב) 'שובה ישראל עד הויה אלקיך', כי הנה בהנהגת הטבע נני שאינו שלם באמונה מעלה ח"ו בדעתו ספיקות שהוא בזולת השגחה ועוב ה' את הארץ. וכוכבי השמים וכסיליהם

מנהיגים בטבעם, והוא מחמת שהעבירות מכסים את אור השכל הישראלי, אבל בשבוע בחשובה שלימה יאיר אליו אור השכל הישראלי ויראה עין בעין השגחתו ית"ש בכל עניני הטבע. וזהו שאמר 'שובה ישראל עד הויה אלקיך', היינו עד אשר תראה אשר אלקיך שהוא הנהגה הטבעית הוא הויה, כי בתוך ההנהגה הטבעית שהוא בשם אלקים מסתתרו שם הויה ב"ה. (וע"ע דרך יקודק מציה בה את ד).

יד. ר"ל, לכן הוכרחו לפרש כן.

טו. היינו כל שאר הי"ג עיקרים שזכר הרמב"ם בפירושו המשניות בפרק חלק (מנהדרין פ"י מ"א) ע"י"ש. ודע שיש דעות בחשבון העיקרים, דבספר העיקרים למהר"י אלבו מכואר סדר אחר, ובשם הגדולים (חלק ספרים - מערכת ע אות נג) מביא בשם חשוכות חדשות להרא"ש חשבון נוסף למספר העיקרים, וע"ע שו"ת הרדב"ז סי' שד"מ, ואכמל"בן.

טז. ולקמן (אות יט) אסר רבינו בתכלית האיסור לחקור

וזזהו שכתב החסיד מ פ"ב; שם פ"ה) שע שמד", אומן החוקר האמונה במחקר המיני ציוס זעם, ואומן אשר המורה, אפילו הנשים שם הנכבד והנורא. ו שיהיה הדבר צהיפק, פי השכל הזה כאילו

בחקירות ובפרט בדברים וכלשונו שם: "בדברים הנ בדברים הנוגעים לעיקרי אהדות, שכר ועונש, הלילו בחקירות, אפילו אם כוונתו ויאמר שכונתו כדי שיתאן השכלי ותתחזק בזה אמונ איזה מכריח ח"ו להעביר מאומה, זה לא יעלה על ולא נאמרו ותהי להיפק".

וע"י"ש (בהג"ה) שהוסי הקדושים אשר בארץ החי רבי סעדיה גאון בספר הקדוש בספר חובת הלבבות סוד כמוס שהוצרכו לקיים שיהיה בבחינת חושך והיה אברהם אבינו שהוצרך לעמו להראות לבאי עולם ולהעמ האנושי כיון שהיה הדור שהארץ רבינו בספרו מעין היאך עסקו חלק מהראשונים יז. היינו גזירת השמד שהיו רנב, ע"י פגרו השני מלך איזבלה שר"י.

יח. שם: "אליכם אישים אי אשר גורשנו בעונותינו הו המתסארים כחכמה וכמעט ביום מר, והנשים ועמי האן על קדושת בוראם". ובסוף הנשים הספודיות כאו והביא קדושת השי"ת, והאנשים אז

וזדו שכתב החסיד מהר"י יעצן (אור החיים פ"ג; סס פ"ה) שעיניו ראו בשעת גזירת שמד, אומן החוקרים אשר עמדו על האמונה במחקר המירו כבודם בלא יועיל ביום זעם, ואומן אשר הספיק להם אמונת המורה, אפילו הנשים וקלי הדעת, קידשו שם הנכבד והנורא. והנה לכאורה מהראוי שיהיה הדבר בהיפך, כי הדבר שהושג על פי השכל הוה כאילו נראה לעין. אך הוא

כמו שכתבתי כמה פעמים (לקמן אות יט; אדר מאמר ג אות ב), האמונה הזאת לאדם מלד חקירתו ושכל האדם יש לו סוף, על כן גם לאמונתו יש סוף, כשיכריחנו איזה מכריח וכיוצא, מה שאין כן האמונה מלד האין סוף ברוך הוא אין להאמונה זו סוף י.

והנה האמונה הזאת צלח לנו מירושם אבותינו, וממעמד הנכבד אשר הש"י

יודעי בינה

בחקירות ובפרט בדברים הנוגעים לעיקרי הדת, וכלשונו שם: "בדברים המכבירים בתורה, ובפרט בדברים הנוגעים לעיקרי הדת, מציאות הש"י, אתדו, שכר ועונש, חלילה וחלילה לחקור על זה בחקירות, אפילו אם כוונתו כדומה לשם שמים, ויאמר שכוונתו כדי שיהאמתו לו הענינים במופת השכלי ותתחזק בזה אמונתו עד שאפילו יכריחנו איזה מכריח ח"ו להעביר על דת לא יפעול בו מאומה, זה לא יעלה על הדעת, נשהקצו הדברים ולא נאמרו וזהו להיפך".

החכמות המירו את כבודם ביום מר, וזו ראייה גדולה ועצומה שאם לא התחכמו אלא היו מן כת הפתאים היה פתיותם מצלה אותם ושומר פתאים ה', אבל אחרי שלא נתפייסו להאמין בקבלה ויצאו אל החקירה, האמינו היסודות אשר בהם נתיחדנו עם חכמי האומות והפלוסופים וכו', על כן לא מכרו את אדמתם נחלת העדה על הספק, והיו מן כת המשומרים אשר אין להם תקנה. וכאגרא דפרקא (אות ג) כתב על מעלת האמונה הפשוטה בקבלה ללא שום חקירה: "נאמר לי ממגידו אמת, ששמעו מכבוד חסידא סבא קדישא כבוד דודי זקני מו"ה משולם זושא זצוק"ל, שאינו מצפה לתשלום גמול עוה"ב על מה שעבד את השי"ת בעת שכבר נתוודע לו אמיתות גדולתו ית"ש, רק שמצפה לתשלום על מה שעבד את השי"ת באמונת אומן מדרך הקבלה". [וכתב בסוף דבריו, שח"ו והם מלהזכיר לומר שכשנתוודע לו אמיתות גדולתו ית"ש היה זה ע"י חקירה ח"ו, אלא שלגודל עבודתו וידין הומרייתו יכה לדאות בעין שכלו אמיתות גדולתו ית"ש, אבל לא ע"י חקירה ח"ו].

ועי"ש (בהגיה) שהוסף: "ואל תשיבני מן הקדושים אשר בארץ החיים המה הלא בספרתם, רבי סעדיה גאון בספר אמונות ודעות, וההסיד הקדוש בספר חובת הלבבות, והרמב"ם, כי יש בזה סוד כמסע שהונצרכו לקיים את הדור באלף החמישי שהיה בבחינה חושך והיתה הוראת שעה, כענין אברהם אבינו שהוצרך לעמוד על האמונה בחקירות להראות לבאי עולם ולהעמידם על האמת במחקר האנושי כיון שהיה הדור בחשכה". [וע"ע מה שהאריך רבינו בספרו מעין גנים (פ"ה אות ה) ליישב היאך עסקו חלק מהראשונים בחקירה].

יט. ולקמן (אות יט; וכ"כ בפאמרי אדר מאמר ג דרוש ב וכאגרא דפרקא אות ג) נתן בזה רבינו טעם נוסף מדוע לא עמדה ביום צד רק אמונת פשוטי העם ולא אמונת החוקרים, כי האמונה בקבלה נקראת בתורה שמיעה, כנאמר (דברים ו, ד) ישמע ישראל וכו', ויהיה אם שמוע וכו' (שם יא, יג), ונקראת כן, לפי שהיא רק בשמיעת האוזן מבלי דאיית עין בעין, משא"כ האמונה ע"י חקירה נקראת ראייה, כי החוקר רואה בעין שכלו שכך הוא, וכענין ירואה אני את דברי אדמו"ן (בהובת קח, ב). והנה ידוע שהיתה שבידה באורות העינים, אבל באורות האזנים לא היתה

יו. היינו גזירות השמר שהיו בספרד [בשנת ה' אלפים רנב, ע"י פרננדו השני מלך ארגון ואשתו המלכה איזבלה שר"י].

יח. שם: "אליכם אישים אקרא, מגולת ספרד אני אשר גורשנו בעונותינו הרבים והעצומים, ורוב המתפארים בחכמה וכמעט כלם המירו את כבודם ביום מר, והנשים ועמי הארץ מסרו גופם וסמנם על קדושת בוראם". ובסוף פ"ה כתב: "הן הנה הנשים הספרדיות באו והביאו את בעליהן למות על קדושת השי"ת, והאנשים אשר היו מתפארים באלו

קדם,
פלא
ש"י
אמר
ו"ה
עמ'
נדע
דעה
דבר
יהוה
ומיו
שילו
מן
חקר
נדו
ממ
את
יימה
בעין
יובה
ראה
ה, כי
יתר
ר.
כ"ם
י"ש.
קדים
חלק
שות
א"ת
קדור

הקמיר ויזווי אורה בהתורה הקדושה, היא היא הנאללת ממנו מאור מעטה לבשו. והנה השכל המתזונן בתורה הנה שם הוא המלך הכבוד, ואפילו בפשטו התורה בהלכותיה שור צור מצעה הצער (עי' צ"ק ג, א) הנה שם המלך מסתתר בלבושיו, ויקבע האמונה בלז איש הישראלי כיחד בל תמוט עולם ועד.

והנה לפי זה הוא הנאמר בפסוק: 'תורת הוי"ה תמימה' - כל התורה הוא הוי"ה הש"י, 'משיבת נפש' - תשיב כל נפשות ישראל העוסקים בה לאמונת הש"י

מצלי ספק, 'עדות הוי"ה נאמנה' - אמונתה הוא עדות להוי"ה, 'מחכימת פתי' - הוא הפתי אשר יאמין מצלי מחקר, כי 'פתי יאמין לכל דבר' (משלי יד, טו).

וזהו הנאמר 'אתה הראת', היינו כל מה שהראת צהר צמעמד הנכבד, הוא 'לדעת' כל ימי עולם 'כי הוי"ה הוא' וכו', כי על ידי הראיה הזאת מדעו כל ימי עולם האמונה האמתית מצלי מחקר. וזהו 'הלואי אותי עזבו', שלא היו מתעסקים במחקר לדעת אותי לעמוד על המחקר מליאותו ויחודו, 'ותורתי שמרו', שאז המאור

יודעי בינה

יתברך שהוא אין סוף וגבול, לכן גם האמונה היא תמידית מבלי גבול.

א. וכדאיתא בזה"ק (ח"ג צה, ב) "אורייתא כולה סתים וגלייא, כמה דשמא קדישא סתים וגלייא, בגין דאורייתא כולה שמא קדישא היא, ועל דא איהו סתים וגלייא" - התורה כולה היא סתומה וגלויה, כמו השם הקדוש שהוא סתום וגלוי (כי נכתב היידיה ונקרא אדני), וטעם הדבר, לפי שהתורה כולה היא שמונתו הקדושים של הקב"ה, לכן היא סתומה וגלויה כמו שהשם הקדוש גלוי וסתום.

ב. ר"ל, אמונתה שהיא אין סוף עדות לתואר הוי"ה המורה שהוא היה הנה ויהיה בלי ראשית וסוף.

ג. ובמעין גנים (אה יד) ביאר רבינו סוף הפסוק בשינוי קצת, וכלשונו: "פתי נקרא המתפתח לכל דבר באמונה שלא בחכמה כאומר פתי יאמין לכל דבר, וזה המובן 'עדות ה' נאמנה מחכימת פתי', ר"ל באמונה הוא 'מחכימת פתי', היא המתארה לפתי בשם חכם כי זה עיקר חכמת ישראל".

כד ובזה מיושב מה שהקשה רבינו לעיל על מאמר הכתוב 'אתה הראת לדעת', דהיאך יפול לשון ידיעה על דבר הנראה בעין, הרי ידיעה מורה על שנודע לו מאחרים ע"י שמיעה ולא ראה הדבר בעין, וכאן הרי ראו כן בעין, אך להאמור אתי שפיר, כי תכלית הראיה היתה לצורך הידיעה, שע"י הראיה החושית ידעו נאמנה בקבלה ללא שום חקירה כי 'ה' הוא האלהים אין עוד מלבדו'.

שבירה (עי' צ"ח שער הנקודות פ"א), ונהוא סוד 'שמעו ותחי נפשכם' (ישעיה נה, ג), היינו שהשמיעה היא בבחינת 'ותחי' לפי שלא היה בה מיתה ושבירה. ומטעם זה הרבה מתים ע"י ע"ן הרע דייקא (עי' ב"מ קז, ב) ולא ע"י שמיעה. לכן המאמינים מצד שמיעת האזן שלא היתה בה שבירה חיים וקיימים באמותם לעד לעולם, משא"כ המאמינים רק בראיה, כיון שנעשה בה שבירה לכן גם אמונתם נשברת ואינה קיימת לעד.

ד. וכמו שכתב רבינו באגרא דכלה (פרשת בא) שאור אין סוף ב"ה וכ"ש לית אתר פנוי מיניה ולית השגה הפיסא ביה, אלא שהוא ית' כביכול מגלה אורו ית"ש עלינו על ידי התורה, כי כביכול אורו ית"ש מלוכבש בה, והוא אור מעטה לבושו (וע"ע מאמרי השבתות נאמר ד אות יג) [וכיאר הענין, כי אמרו במדרש שהאור הראשון שנגזר לצדיקים הבהיק מאור מעטה לבושו ית' (עי' כרד ג, ד, וביאר יבינו כמאמר בסלו-טבת מאמר ג אות כח שפונת המדרש על האור הראשון), והנה ידוע מה דאיתא בזה"ק (ח"א מו, א) שגניזת האור הראשון היא באותיות התורה (והארין בזה רבינו במאמרי בסלו-טבו כמה וכמה פעמים), נמצא כי פנימיות התורה אשר בה גנוז האור הראשון היא מאור מעטה לבושו ית', שהרי האור הראשון הנגזר בפנימיות התורה הבהיק מאור מעטה לבושו (וע"ע מאמרי בסלו-טבת מאמר ד אות עא), וכיון שהאמונה הזאת נשרשת בנו ע"י התורה הנאצלת ממעטה אור לבושו

שבה היה מחזיר הלא הוא דבר צראשית, והנה אלקינו, כי צאמ ה' אלקינו על צמוך אומיות ה אורה מחיי הס ובוזה יתפרש הדברים ה'לאמר' מיומו אלקים את כל התורה כולה ה'אנכי ה' אלקיך מתוכם 'אנכי ה' לך. והוא ההב

בה ר"ל, כיון הקב"ה, נמצא כביכול לראות ב' שוב אין צריך אמונת אומן.
בו ר"ל, ע"י לימו הקדושה - יזכו היה הנה ויהיה ו חבוין ניצוצות נ האדם לראות ב' צורך בחקירות, ו כי כל הדברים הלכותיה, באו ה' אלקיך, כי ע כז, ואומר 'מש כשנבקשנו ע"י ונזכה להתגלות בחקירות ורישו כח שם: 'דרשו יעזוב דשע דרג ה' וירחמהו וא מחשבותי מחשו

שבה היה מחזירן למוטב, כי המאור שצתורה הלא הוא דבר אלקיני נינוני אורה מיוצר צראשית, והוא כאלו עין בעין נראה ה' אלקיני, כי צאמת בעסוק האדם צתורה, נועם ה' אלקיני עלינו הספיק מנינוני אורותיו צתוך אומיות המורה, כי קיות הנה מנינוני אורה ממיי החיים צ"ה י"ה.

ובזה יתפרש נמי 'וידבר אלקים את כל הדברים האלה לאמר' (שמות כ, ה-ג). ה'לאמר' מיותר. ולפי ה"ל יתפרש: 'וידבר אלקים את כל הדברים האלה' [היינו כל המורה כולה הוא כדן 'לאמר' [לנו על ידה] 'אנכי ה' אלקיך', [כי כל הלכות המורה יראה מתוכם 'אנכי ה' אלקיך' י"ן, הן הענין ויונעם לך. והוא ההצטפה לישראל 'וצקשתם משם

את ה' אלקיך ומלאת' (דברים ד, ט), והיכן נצקשנו, צתורה י"ה.

ובזה יתפרש מה שאמר הנביא (ישעיה נה, ו-י) 'דרשו ה' צהמלאו קראוהו צהיותו קרוב יעוזב רשע דרכו וכו' כי לא מחשבומי מחשבומיכם וכו' כי כאשר ירד וכו' כן יהיה דברי אשר ילא מפ"י וכו' י"ה. והנה לא נאריך צדקדוקים, רק כאשר צמצונן הן המה הדברים אשר פירשנו לעיל, 'דרשו ה' צהמלאו קראוהו צהיותו קרוב' - היינו מקום שהוא קרוב וממלא אותו, דהיינו צתורה י"ה, 'יעוזב רשע דרכו' - היינו הרשע שאינו מאמין כלל, 'ואיש און מחשבומיו', 'איש און' היינו הרוצה לחקור צחקירות אנושיות, ואמר הטעם למה יעוזב מחשבומיו ולא יחקור, הלא

יודעי בניה

כי גבהו שמים מארץ כן גבהו דרכי מדרכיכם ומהשבותי ממחשבותיכם, כי כאשר ירד הגשם והשולג מן השמים ושמה לא ישוב כי אם הרוה את הארץ והולידה והצמיחה ונתן זרע לזרוע ולחס לאוכל, כן יהיה דברי אשר יצא מפי לא ישוב אלי ויקם כי אם עשה את אשר חפצתי והצליח אשר שלחתי"ו.

כ"ט. אשר נאמר עליו (דברים ל, יד) 'כי קרוב אליך הדבר מאוד, וקאי על התורה - כמו שפירשו רוב המפרשים ועי' תימם ינתן שם, וכן פירש רש"י שם. וכן הלכו צעקבותיהם שאר המפרשים, וכן משמע מדברי הכהרש בדברי ה', ד כרם הדמבין והספורנו י"פ פירשו הסמוק לענין נצות החשובה, וכ"פ בעל העיקרים מאמר ד פס"הו.

ל. ולכן נקרא 'איש' כי רוצה לחשוב ולחקור במחשבות 'אנושיות', אלא שצושה בזה און, ולכן יכונה 'איש און'. ודעי' בפירוש הגר"א על משלי ו, י"ט שכתב לכאר החילוק בין 'אדם בליעל' ל'איש און', כי 'אדם בליעל' היינו איש רע מעללים העושה רע בפועל, ואילו 'איש און' הוא איש שמחשבותיו רעים. נמצא כי איש און נקרא בעל הדעות המגונות והמחשבות הרעות (ועי' עבני מילואים בהקדמה חלמיד הפחכיו, לכן שפיר יכונה חוקר האמונה במחשבות עקלקלות בשם 'איש און').

כ"ה. ר"ל, כיון שאותיות התורה הן שמותיו של הקב"ה, נמצא שעי' לימוד התורה זוכה האדם כביכול לראות בעין שכלו התגלות כבודו ית', ולכן שוב אין צריך לבוא למחקר כדי להאמין בהשיי אמונת אומן.

כ"ו. ר"ל, ע"י לימוד 'כל הדברים האלה' - היא התורה הקדושה יזכו לאמונת איהן שי'אנכי ה' אלהיך' היה הוא ויהיה ואין עוד מלבדו, כי באותיות התורה חבוין ניצוצות מאורו ית', ועי' לימוד התורה יזכה האדם לראות בעין שכלו יחודו ואחדותו ית' ללא צורך בחקירות. ויהיה 'לאמר' מלשון לימוד והנראה, כי 'כל הדברים האלה' של התורה הקדושה, היינו הלכותיה, באו 'לאמר' לנו וללמד אותנו כי 'אנכי ה' אלקיך', כי על ידה נזכה לאמונה שלמה.

כ"ז. ואזכרו 'משם' הכוונה על התורה הקדושה, כי כשנבקשנו ע"י לימוד התורה הקדושה נמצאנו ונזכה להתגלות כבודו ית' ונאמין בו ללא צורך בחקירות ודרישות.

כ"ח. שם: 'דרשו ה' בהמצאו קראוהו כהיותו קרוב, יעוזב רשע דרכו ואיש און מחשבותיו וישוב אל ה' וירחמנו ואל אלהינו כי ירבה לסלות. כי לא מחשבומי מחשבומיכם ולא דרכיכם דרכי נאם ה',

והיו על לב אהרן כבואו לפני ה'

בעזריאל

ספר

לב אהרן

על מסכת אבות

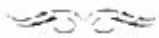
חלק שני

אמרות ה' אמרות שהורות, לבבות מלהיבות ועינים מאירות,
דרך היים תוכחה מוסר להורות, אהבת ה' חקים ותורות,
בדרך דרוש וחמידות מבוארות, במקהלות עם נאמרות

מאת כ"ק מרן

רבינו מהר"א מ"ב שליט"א

אבדק"ק סאטמאר יצ"ו

יוצא לאור על ידי

ועד להוצאת ספרי כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

חודש ניסן שנת תשע"ג לפ"ק

פק"ק קרית יואל יצ"ו

וינחמו אהרן לפני העדות למשמדת

שכר של לימוד התורה, מחמת שחברין יקיימוה בידך, בשביל שאחיה חומך ומחזיק אח חברין הלומדים תורה, כי אל צינתך אל תשען שמדע להצחין בין עבירה למצוה, שאין צור ירא חטא ולא עם הארץ חסיד, כי אם בתורת ה' חפצו ובחורתו יהגה אז ידע מה לעשות לשמור ולקיים.

*

ב הוי גולה למקום תורה, ואל תאמר שהיא תבוא אחרך, שחברך יקיימוה בידך, ואל בינתך אל תשען.

י"ל על פי מה דאיתא בגמרא (נדה ע:): מה יעשה אדם ויחכם, ירצה בישיבה, ופריך הרבה עשו כן ולא הועיל להם, אלא יבקש רחמים ממי שהחכמה שלו שנאמר (משלי ג ו) כי ה' יתן חכמה מפיו דעת ומצוה, מאי קא נושמע לן, דהא בלא הא לא סגיח.

וזו שאמר הוי גולה למקום תורה, ללמוד מתוך יגיעה ועמל, ואל תאמר שהיא תבא אחרך, על ידי שתחלל ותבקש רחמים ממי שהחכמה שלו, אלא הוי גולה למקום תורה, ותרצה בישיבה ותחייגע בתורה כדיבוק חברים, שחברין יקיימוה בידך, וכפירוש הברטנורא (פירוש הני) שלא תמקיים התורה כך אלא על ידי חברין שחשאו ותמן עמהם. אמנם גם צוה אל צינתך אל תשען, לומר לדי לך צוה שאחיה מרבה בישיבה, דהא בלא הא לא סגיח, אלא תשפוך שיח ותבקש רחמים

ממי שהחכמה שלו, כי ה' יתן חכמה מפיו דעת ומצוה.

*

ואל בינתך אל תשען. יבואר על פי מה שכתב א"י זללה"ה בישמח משה (פי ואל) לפרש דברי הגמרא (קידושין לא.) גדול המצווה ועושה ממי שאינו מצווה ועושה. דהנה בכל מצוה יש כוונות ידועים ליחידי סגולה בכל דור, ויומר מזה אשר לא נודעו רק לרבי שמעון בן יוחאי וחביריו, ויומר מזה אשר המה לא נודעו לשום נבוא, רק המצווה ית"ש יודע מקומה. והנה העושה על דעת המצווה הוא הבורא ית"ש, הוא מתקן בשורשו אף מה שנעלם מכל נבוא, אבל אם אינו עושה רק על פי שכל, הרי אינו יכול לתקן יותר ממה שהשכל מגיע. והו גדול המצווה ועושה, היינו מי שהוא עושה על דעת המצווה, גדול יותר ומגיע יותר ממי שאינו מצווה ועושה אלא עושה לפי דעתו, עכ"ד.

וזו שהזהיר התנא ואל צינתך אל תשען, כלומר אף אחרי כל יגיעתך לקיים הוי גולה למקום תורה, וזכית לידע ולהשיג טעמי התורה וסודותיה, אל צינתך אל תשען, לכזין בקיום המצות לתקן כפי דעתך והשגתך, כי באמת יש יותר מזה הרבה הנעלם מכל רעיון, אלא צריך לקיים המצות על דעת המצווה הבורא ית"ש, ואלהים הבין דרכה.

*

ב ואל בינתך אל תשען. י"ל על פי מה שכתב א"י זללה"ה בייטב לב (פי קרח)

אבות פרק רביעי

(טו) רבי ינאי אומר, אין בידינו לא משלות הרשעים ואף לא

(טו) אין בידינו. כמו לא הוה בידיה (יבמות קה.). כלומר אין הדבר הזה ידוע לנו, מדוע דרך רשעים ללחם, ומפני מה הצדיקים מדוכאים

ביסורים. פירוש אחר, אין לנו בזמן הגלות לא משלוח והשקט שרגיל הקב"ה לתת לרשעים כדי לערדן מן העולם הזה, ואף לא מן היסורים המיוחדים לצדיקים, שהן יסורים של אהבה שאין בהן בטול תורה

לב אהרן

ויקבע בלב איש הישראלי כיחד כל תמוט עולם ועד למסור נפשו על קדושת השם, עכ"ד.

נודע שעיקר צריאת האדם היה למען יכירו וידעו גדולתו יתעלה, וידיעה זו הוא או על דרך החקירה המצואת בחובת הלצבות ומורה נבוכים ושאר ספרי המחקר, או בדרך האמונה והתורה המקובל בידינו מאבותינו דור אחר דור, והנה האחרונים העלו כי דרך המחקר הוא מסוכן, כי ילאה שכל האדם מלהשיג הטמיר ונעלם מעין כל רעיון, ובדבר אשר תקצר שכלו מהשיגו יעמוד נבוך ופוסת על שמי סעיפים ויפן כה וכה, אבל דרך האמונה יבחר, כי הוא המעמיד את האדם על קו האמת אשר אין דרך לנטות ממנו, ומה שנאמר (דה"א כח ט) דע את אלהי אביך ועבדהו, אין הכוונה ידיעה בדרך חקירה והשכלה, כי אם בדרך אמונה, כמו שכתב רבינו הרמב"ם (ר"ש הל' יסוה"ט) מנחות עשה לידע ולהאמין, עכ"ד.

(ועי' בחוה"ל שער היחוד פ"ו)

והנה הלומד תורה לשמה זוכה להחשלות בידיעת גדולת הבורא ית"ש, ובכן בכדי שלא יעלה על לבו לאמר שהוא משיג הכל בשכלו ואינו צריך עוד לאמונה פשוטה, לזה אמר התנא, ואל צינתך אל תשען, שלא תוכל להאמין מצד הבינה והשכל, כי יש אשר תקצר השכל ולא ישיג וגם לאמונה זו יש קץ וסוף ח"ו, אלא תהיה אמונתך בפשיטות ובתמימות כפי המקובלת לנו דור אחר דור, ואז תחייים האמונה לעד ולנצח.

*

משנה טו

אין בידינו לא משלות הרשעים ואף לא מיסורי הצדיקים.

ובבג"י יששכר (סיון מאמר ה' אות ב) כתב, כי האדם יש לו סוף וגם שכלו יש לו סוף, לכן גם האמונה הבאה מצד חקירתו ושכלו יש לה סוף, וכשיכריחנו איזה מכריח וכיוצא לא יעמוד בנפיון חס ושלוס, מה שאין כן האמונה מצד האין סוף ב"ה, אין להאמונה זו סוף.

ב"ל על פי מה דאיתא בגמרא (תענית כא): בקורא הוות דברתא, בשיבצותיה דרב לא הוות דברתא, סברו מיניה משום זכותא דרב דנפיש, איתחזי להו בחלמא, רב דנפישא זכותיה טובא, הא מילתא זוטרא ליה לרב, אלא משום

מיסור
אומר,
והוי

ההוא גבו
אם נפיש

וביאר

סי"ד, על
י"ד סימן ק
איסור לתו
כדי לבטל
אבל אם י'
דמטרפוח
מה שנכנס
לבטל האין
מטרפת
גמור כרב
בכלל הגזיר
רק אם לא
גמור שגם
בגדר הספן
קאחס, כי י'
דכיון שניתן